

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION
CREANGĂ”DIN CHIȘINĂU**
Catedra Pedagogie Preșcolară, Educație Fizică și Dans

Mocanu Liuba

Carabet Natalia

EDUCAȚIA PARENTALĂ

SUPORT DE CURS(ELECTRONIC)

Chișinău 2020

Aprobat pentru editare prin decizia Consiliului Facultății Științe ale Educației și Informatică,
Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din 20 noiembrie 2019, proces verbal nr.2

Autori:

Mocanu Liuba, doctor, conferențiar universitar
Carabet Natalia doctor, conferențiar universitar

Recenzenți:

Popa Pavel, maestru în arte
Gînju Stela, doctor, conferențiar universitar

Mocanu, Liuba.

Educația parentală : Suport de curs / Mocanu Liuba, Carabet Natalia ; Univ. Ped. de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Catedra Ped. Preșcolară, Educație Fizică și Dans. – Chișinău : S. n., 2020 (Tipogr. UPS "I. Creangă"). – 57 p.

1 disc optic electronic (CD-ROM ; 700 Mb ; 52x speed) : sd., col.; în container, 15 x 15 cm.
– Titlu preluat de pe eticheta discului. – Cerințe de sistem: Windows OS, HDD 64 Mb, PDF Reader.

Referințe bibliogr. la sfârșitul temelor.

ISBN 978-9975-46-436-9.

37.018.1(075.8)

M 84

CUPRINS

INTRODUCERE	4
TEMA 1. Documente de politici educaționale ce reglementează Educația parentală în Republica Moldova	5
TEMA 2. Concept de educație parentală. Geneza conceptului. Educația parentală pozitivă. Parentalitatea	7
TEMA 3. Concept de familie. Structura (tipuri), funcțiile și rolurile membrilor familiei.....	18
TEMA 4. Copilul. Creșterea și dezvoltarea copilului prin impactul	31
educației parentale.....	31
TEMA 5. Metode de realizare a educației parentale la nivelul	33
educației timpurii	33
TEMA 6. Rolul părinților în socializarea copiilor.....	39
TEMA 7. Dezvoltarea competențelor de educație nonviolentă. Formarea comportamentelor pozitive	45

INTRODUCERE

Educația parentală urmărește reducerea gradului de vulnerabilitate a persoanelor și presupune un transfer de competențe eficiente, de la specialist la familie, pe termen lung.

Ea, educația parentală, se adresează tuturor categoriilor de părinți, fără excepție, vizând activarea resurselor parentale intrinseci, sporirea competențelor parentale (educația copiilor), abilităților educative și nu modificarea unui comportament sau a unei structuri existente.

Prin cursul Educația parentală nu se urmărește crearea unui mit despre părintele perfect, ci se promovează imaginea realistă despre provocarea și bucuria de a fi părinte, oferind părinților posibilitatea de a se redescoperi pe ei înșiși, de a-și îmbunătăți comunicarea și de a-și dezvolta abilitățile necesare privind îndeplinirea rolului de a fi părinte. Activitățile organizate în cadrul programelor se înscriu într-o logică a prevenirii situațiilor problematice, se focalizează, în special, pe prevenire, și apoi – pe intervenție.

Programele de educație parentală pornesc de la câteva **idei fundamentale**:

✚ Toate familiile au nevoie de sprijin și susținere în creșterea copiilor, indiferent de nivelul veniturilor, al educației sau de tipul de familie/părinte despre care este vorba în această perioadă în care conștientizarea importanței stimulării dezvoltării copilului, începând de la naștere, este din ce în ce mai răspândită. Capacitatea familiei de a căuta ajutor și de a se lăsa susținută de servicii sau profesioniști reprezintă un punct forte al acesteia.

✚ Fiecare familie este unică. În perioada pe care o trăim, familiile se definesc printr-o diversitate în compoziție, statut economic, mediu cultural, valori și credințe la care aderă sau practici pe care le urmează. Familiile sunt susținute cu cele mai bune rezultate când se arată respect și apreciere față de diferențe, iar mediul de educație în care este înscris copilul reflectă această specificitate.

✚ Părinții sunt recunoscuți drept primul educator al copilului, iar sistemele de educație sunt interesate, pe de o parte, să contribuie la sporirea competențelor părinților, atâta timp cât în prima perioadă de viață (în cele mai multe cazuri, primii doi-trei ani de viață) ei sunt cei care interacționează cu copiii (iar prezența profesioniștilor este cel mai adesea din domeniul medical și social), iar, pe de altă parte, să poată colabora consistent și adecvat la intrarea în instituția de educație timpurie.

✚ Actualmente, societatea noastră se confruntă cu fenomene care afectează familia și pun copilul sub semnul vulnerabilității: numărul sporit al divorțurilor și al familiilor monoparentale, creșterea șomajului în rândul părinților, creșterea numărului mamelor și al copiilor maltratați, sporirea numărului de copii lăsați în grija bunicilor sau altor categorii de adulți. Toate acestea pun în evidență necesitatea formării competențelor parentale prin diverse mijloace și servicii.

✚ Scopul lucrului cu familiile este acela de a extinde competențele acestora, nu de a substitui responsabilitățile acesteia. Familia este cea care își asumă răspunderea față de membrii ei, pe care societatea, prin serviciile și resursele propuse, nu o poate prelua, ci doar o susține. Familiile beneficiază cel mai mult atunci, când speranțele, interesele, punctele forte, dar, mai ales, nevoile, îngrijorările sunt în atenția profesioniștilor preocupați de aceste probleme.

TEMA 1- Documente de politici educaționale ce reglementează Educația parentală în Republica Moldova

Plan:

- 1. Documente de politici educaționale internaționale în vederea educației parentale**
- 2. Documente de politici educaționale privind educația parentală în Republica Moldova**
- 3. Documente de politici educaționale naționale ce vizează domeniul educației timpurii și a educației parentale în Republica Moldova**

Obiective: la sfârșitul lecției, studentul va fi capabil:

- Să selecteze documentele-cheie ce vizează procesul de educație parentală în instituțiile de educație timpurie (în continuate IET)**
- Să planifice activități de educație parentală în IET**
- Să recomande părinților, managerilor, cadrelor didactice din IET documente de politici educaționale privind educația parentală în Republica Moldova**

Sarcini individuale:

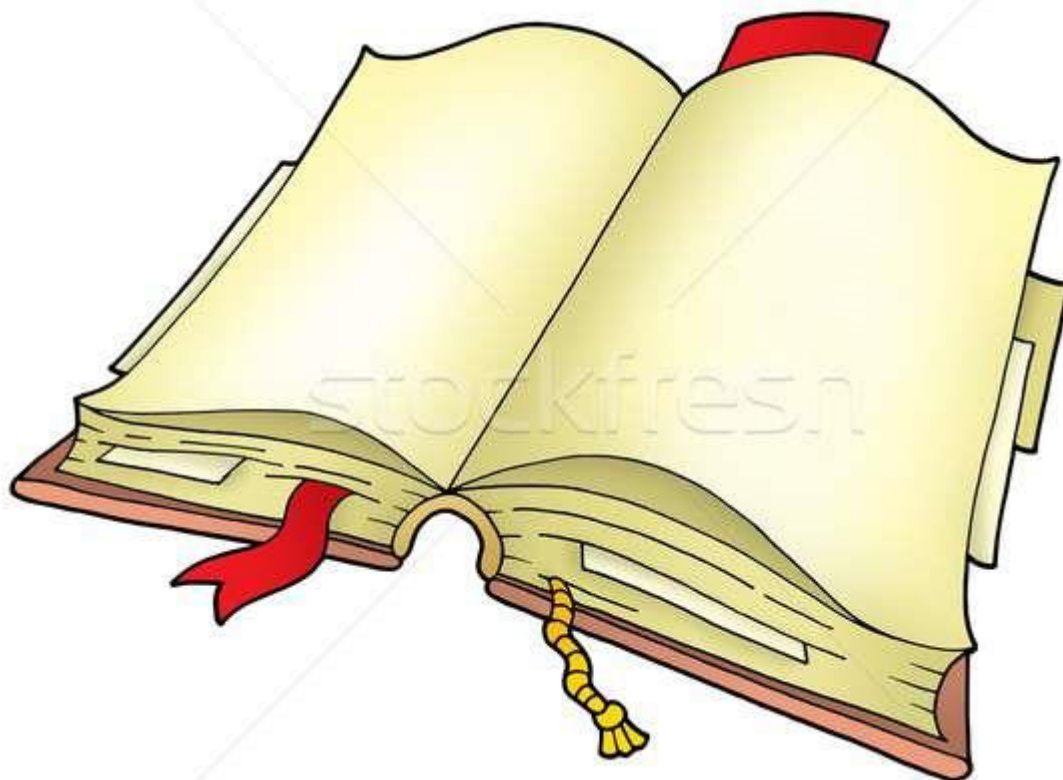
Elaborați lista documentelor internaționale aferente temei

Elaborați lista documentelor naționale aferente temei

Bibliografie:

- 1. Convenția Internațională cu privire la drepturile copilului, adoptată la Adunarea Generală ONU (22 noiembrie 1989)*
- 2. Cadrul de referință privind educația timpurie (CRET), Chișinău, 2019*
- 3. Curriculum pentru educația timpurie (CET), Chișinău, 2019*
- 4. Standarde de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani (SÎDC), 2019*
- 5. Hotărârea Sovietului Suprem al RM nr. 408-XII din 12 decembrie 1990 de aderare la Convenția Internațională cu privire la drepturile copilului*
- 6. Codul Educației al RM (Monitorul oficial al RM nr.319-324, 2014)*
- 7. Strategia RM de dezvoltare a educației 2014-2020*
- 8. HG nr.944 din 14 noiembrie 2014 de aprobare a Strategiei RM de dezvoltare a educației 2014-2020*
- 9. Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022*
- 10. Ghidul facilitatorului pentru educația parentală (segmentul de vârstă 0-7 ani)*

11. Suportul de training- Fără de palme – pentru lucrul cu familia care educă copii cu vârsta 0-6, ani , Programul Educațional Pas cu Pas
12. Suportul de curs pentru formatorii locali în domeniul lucrului cu părinții elevilor în prevenirea abuzului și violenței (Centrul de informare și documentare privind drepturile copilului, 2013)
13. Curricula și suportul de curs adresat mediilor academice care pregătesc educatori, asistenți sociali și asistenți medicali „Îngrijire și dezvoltare timpurie: Educația familiei” (Centrul național pentru educație timpurie și informare a familiei, 2006)
14. Centre de resurse, informare și educare a părinților ca servicii de consultanță pentru familii în cadrul instituțiilor preșcolare (1996-2002-2014)
15. Setul de broșuri informaționale- Jucați-vă cu copilul dumneavoastră, Exersați gândirea critică împreună cu copilul dumneavoastră, Comunicați cu copilul dumneavoastră, Citiți împreună cu copilul dumneavoastră, Programul Educațional Pas cu Pas
16. Ghidul pentru părinții care educă copii cu vârsta sub 3 ani- Cum să devii un părinte responsabil (Centrul național pentru educație timpurie și informare a familiei, 2013-2015)
17. Proiectul „Parteneriat Global pentru Educație”, implementat de către Ministerul Educației cu sprijinul Băncii Mondiale și UNICEF (2012-2014)

TEMA 2-Concept de educație parentală. Geneza conceptului. Educația parentală pozitivă. Parentalitatea

Plan:

- 1. Glosarul termenilor*
- 2. Concept de parenting, educație parentală, educație parentală pozitivă*
- 3. Roluri și responsabilități parentale*

Obiective: la sfârșitul lecției studentul va fi capabil:

- Să definească conceptual de parenting, educație parentală, educație parentală pozitivă*
- Să caracterizeze specificul educației parentale*
- Să propună strategii de educație parentală în IET*

În sens larg, noțiunea de „educație parentală” se referă la calitatea de a „fi părinte”. Această noțiune pare să-și aibă originea, în primul rând, în antropologie (1930), fiind corelată cu Bronislaw Malinowski. Prin crearea termenului *parenthood* (creșterea copiilor), antropologul, etnologul și sociologul polonez (1884-1942), abordează această problemă din perspectiva funcțiilor pe care le dețin părinții în raport cu copiii lor (procreare, hrănire, educație, atribuirea unei identități, acces la statutul de adult etc.). Ulterior, în anii 1960, abordarea psihanalitică definește creșterea copiilor drept un construct de poziții parentale în relație cu procesul psihic de „a deveni părinte”.

„Parenting”ul/„stilul parental” educativ reprezintă un construct de variații al experiențelor parentale educative de socializare și control al copiilor în viața de familie, ansamblul comportamentelor și emoțiilor care părinții le afață de copiii lor, felul în care părintele abordează relația.

Stilurile parentale sunt definite în funcție de două elemente principale și anume –

1.

gradul de căldură emoțională (capacitatea părintelui de a fi apropiată afectiv de copil, de a fi atent la nevoile și emoțiile sale) și

2.

gradul de control exercitat asupra copilului (prin stabilirea și respectarea regulilor, setarea limitelor). Aceste două elemente determină cinci stiluri parentale principale: autoritar, permisiv, neimplicat, supra-protectiv și democratic.

Un părinte indiferent, tăcut, rece, distant, chiar absent va genera la copil o stare de nesiguranță, în singurătate, neliniște, apatie, inapetență, oprire în dezvoltarea fizică și psihică, construi

ndun anumittipdepersonalitate,cutulburărisocialerelaționare,cumanifestăricomportamentalespecifice.

Educația parentală reprezintă educația prin care pregătim tânăra generație în direcția preluării modelelor parentale, respectiv, construim modelele și stilurile parentale. Aceasta este o activitate de formare și include orice tip de acțiune educativă de informare, sensibilizare, învățare, antrenare, clarificare referitoare la valori, atitudini și practici parentale de educație.

Educația părinților este o formă de intervenție asupra părinților în favoarea educației copiilor lor; este un set de măsuri educative și de sprijin care ajută părinții pe următoarele dimensiuni:

Înțelegerea propriilor lor nevoi (fizice, sociale, emoționale, psihologice);

Cunoașterea și acceptarea nevoilor copiilor lor;

Construiește punți de legare între părinți și copii.

Ea presupune, de asemenea, și crearea unor rețele de servicii de sprijin, aparținând comunității locale, și care ajută părinții și familia să folosească serviciile existente și să se implice în viața comunității.

Rolurile parentale

În cadrul familiei, rolurile parentale reprezintă o continuitate a rolurilor conjugale. În acest context, **rolul conjugal-parental** este definit ca „o formațiune complexă de atitudini, comportamente, comunicări verbale și expresive, orientate spre asigurarea, consolidarea și dezvoltarea relațiilor familiale așteptate legitim de fiecare dintre cei doi parteneri și copiii lor.” (Iolanda Mitrofan și Nicolae Mitrofan) Rolurile parentale constituie „un ansamblu de comportamente (*îngrijire, supraveghere, educație*) pe care părinții le desfășoară în raport cu copiii: orice societate prescrie, printr-un sistem de norme (culturale, instituționale, juridice), conținutul rolurilor parentale...”

Responsabilitățile parentale

- **Acoperirea nevoilor de bază ale copiilor** (asigurarea resurselor și îngrijirea mediului domestic) presupune satisfacerea condițiilor ce asigură supraviețuirea: hrană, îmbrăcăminte, locuință, accesul la servicii medicale de bază etc.

Ce poate afecta calitatea parentală?

- **Protecția copiilor.** Ține de responsabilitatea părinților pentru integritatea fizică, psihică, spirituală, etnică și culturală a copiilor în relațiile lor cu mediul înconjurător, cu persoane, grupuri și instituții. Se manifestă prin *două tipuri de comportamente*: cele de **monitorizare parentală** sau **control parental** (se referă la supravegherea *nutriției, stării de sănătate a copilului, a comportamentelor acestuia în raport cu o serie de factori de risc (consumul de tutun, de alcool, activitatea sexuală etc.)* și cele **de transmitere a abilităților de autoprotecție**.

- **Sprijinirea dezvoltării fizice și psihice a copiilor.** Țin de promovarea aspectelor legate de dezvoltarea copilului: fizice, emoționale, cognitive, sociale, morale, sexuale, spirituale, culturale și educaționale. Printre competențe parentale, ce țin de această responsabilitate, sunt: strictețea, atașamentul emoțional și controlul asupra balanței de putere în relația dintre părinți și copii.

- **Reprezentarea intereselor copiilor în comunitate** - rolul jucat de părinte în interacțiunile dintre copii și diverse persoane, grupuri, instituții din comunitate mai ales atunci, când vârsta copilului nu îi permite să se reprezinte singur.

În științele umaniste, este relativ onoțiune nouă. În limba engleză, este definită adesea drept *parenthood* (statutul de părinte, calitatea de a fi mamă sau tată din punct de vedere psihologic, social și legal) sau *parenting* (exercitarea rolului de părinte din perspectiva a ceea ce poate percepe și primi copilul – *comportamentele parentale, practici parentale, competențe parentale* – sau din perspectiva a ceea ce pot experimenta părinții – *atitudini parentale, stres parental, cogniție parental* (Lacharité, 2015, Bornstein, 2002).

Consortiul de parteneri ai proiectului european „PAGE” (Consiliere și educație parentală, 2016-2018) favorizează noțiunea operațională de *parenting*, de vreme ce scopul său este să ofere sprijin în educația parentală, în special atunci când nevoile sunt noi, iar figurile parentale sunt fragile (în caz de vulnerabilitate). Acest consorțiu format din 8 parteneri din 5 țări diferite (Franța, Italia, România, Spania și Marea Britanie) reunește mai mult de 15 specialiști pentru oferirea de ajutor în educația parentală: academicieni, asistenți sociali sau medico-sociali.

De vreme ce asistăm la recente evoluții din ultimii 30 de ani, care afectează familia, acest consorțiu își propune, practic, să abordeze educația parentală prin luarea în considerare a faptului că, în prezent, aceasta se practică sub noi forme familiale, care a modificat profund „figurile parentale”: familia monoparentală, homosexuală, familia separată sau recompusă; transnațională, extinsă, creșterea artificială sau precoce a copiilor etc. În realitate, literatura recurge adesea la expresia „figură parentală” pentru a descrie orice adult care își exercită funcția parentală în relație cu un copil, de vreme ce a fi părinte se întâlnește sub diverse și multiple forme astăzi.

Analiza practicilor profesionale și munca de cercetare întreprinsă cu privire la sistemele de îngrijire și sprijin oferit copiilor și părinților, evidențiază problematica vulnerabilității familiilor și subliniază provocările cărora trebuie să le răspundă, precum:

- **compartimentalizarea** serviciilor sociale și medico-sociale, a școlilor, serviciilor de protecție a copilului care, de obicei, lucrează separat, una după cealaltă sau chiar simultan, dar fără a se consulta;

-formarea specialiștilor de intervenție în mediul familial, în recunoașterea și valorizarea resurselor educaționale ale familiei, care fac posibilă propunerea, în mod specific, a intervențiilor de calitate, centrate pe punctele forte și resursele figurilor parentale și ale copiilor.

Clarificarea noțiunii de vulnerabilitate poate fi utilă în rezolvarea acestor provocări. Vulnerabilitatea poate fi considerată „un cuvânt telescopat pentru declinare a tuturor varietăților de nenorociri globale” (Castel, 1995 p.13). Conform lui Soulet (Oned 2014), a nu considera vulnerabilitatea drept caracteristică a indivizilor, dar ca rezultat al contextului relațional dintre un individ/grup și caracteristicile sale, ne permite să recunoaștem acea vulnerabilitate:

-este mai degrabă o stare care definește ființa umană în general, decât o caracteristică și o „umbră” de stigmatizare a anumitor indivizi. Această posibilă stare poate afecta fiecare familie în faze specifice ale ciclului vieții și se caracterizează printr-o capacitate scăzută de a construi și/saua menține toate condițiile (interne și externe), favorizând exercitarea pozitivă și autonomă a funcțiilor parentale: părintele vulnerabil rămâne actor al propriului său rol parental;

-poate fi privită dintr-o perspectivă ecologică, care ne permite să concepem măsuri de contracarare, prin acțiuni potrivite de promovare (valorizare) și prevenire, consolidare și adaptare: „vulnerabilitatea este(...) strâns legată de ideea capacității de acțiune” (Oned, 2014, p 129);

-putem înțelege astfel, „puterea vulnerabilității” (Brown, 2013): o viață completă și generoasă, cu disponibilitate spre relații puternice de atașament, grijă și iubire, ne expune în mod constant la vulnerabilitate și riscul abuzului de încredere, deci, trădare (Marzano, 2012). Dacă refuzăm să fim vulnerabili, pierdem oportunitatea de a iubi și de a aparține, de a fi într-o relație. Vulnerabilitatea este, așadar, considerată un catalizator pentru curaj, compasiune, recunoștință, posibilitatea profundă de identificare și conectare a ființelor umane, un mod de a accepta imperfecțiunile noastre și pe ale altora;

-este constitutiv umană, deoarece ne afectează pe toți la un moment dat și se leagă de situații determinate social și istoric. Așadar, este un sentiment temporar. Este diferit de fragilitate, care reprezintă o stare trans-istorică, pusă în legătură cu finitudinea noastră. Suntem obișnuiți să spunem, de exemplu, că o floare este fragilă (Poché, 2008). Vulnerabilitatea nu este, deci, un semn distinctiv pentru anumiți părinți, întrucât, în mod evident, este distribuită în mod neuniform, de vreme ce unii părinți pot fi mai expuși unor condiții vulnerabile decât alții, ceea ce face din exercitarea zilnică a calității de părinte, o activitate mai complexă.

Specialiști și cercetători din cele 5 țări din consorțiu lucrează cu figuri parentale care se confruntă cu diferiți factori de risc, diverse forme de vulnerabilitate: sărăcie extremă, tulburări psihice și psihiatrice, izolarea socială, adicțiile, șocul cultural,

mame tinere, neglijența parentală (neglijența indică capacitatea redusă a figurilor parentale de a răspunde nevoilor de dezvoltare a copilului, deci reprezintă un tip de violență prin omisiune (Lacharité, Ethier, Nolin, 2006) sau chiar abuz (definit drept violență prin omisiune), etc.

Recomandarea Comitetului de Ministere a Consiliului European, confirmă dimensiunea europeană a acestei chestiuni și pledează pentru crearea de condiții care să vină în sprijinul însușirii unei educații parentale pozitive. Acesta definește educația parentală pozitivă drept „comportament parental îndreptat spre binele copilului” și recomandă ca statele membre să-și organizeze politicile și programele astfel încât acestea să fie în favoarea implementării acțiunilor pentru combaterea situațiilor de vulnerabilitate.

Proportional cu aceste recomandări și în încercarea de a rezolva câteva dintre provocările menționate mai sus, partenerii PAGE s-au concentrat, timp de 2 ani, pe împărtășirea și punerea în perspectivă a practicilor și a cercetărilor întreprinse pentru sprijinirea educației parentale.

Aceste practici și lucrări se referă la 3 dimensiuni ale educației parentale, evidențiate de Didier Houzel (psihiatru și psihanalist de origine franceză, specializat în psihanaliza copilului), căruia Ministerul de Afaceri Sociale i-a încredințat misiunea de a defini conceptul de *educație parentală* în sens curent.

Aceste 3 direcții sunt:

- **Dimensiunea responsabilității parentale:** fiecare bărbat și fiecare femeie care dă naștere (biologic sau nu) unui copil, devine responsabil de ființa umană căreia i-a dat viață. A fi mamă sau tată nu este ceva intermitent. Este ceva pentru toată viața. Această dimensiune privește drepturile și obligațiile conform cărora orice adult devine custode atunci când are în grijă sa un copil. Această responsabilitate îi conferă obligații de a oferi grijă, supraveghere și protecție.

- **Dimensiunea experienței parentale** care „cuprinde elemente precum atitudini, credințe și valori parentale, satisfacție parentală, sentimentul eficienței parentale, stres și greutăți parentale, gânduri, deci dimensiunea cognitivă. În această dimensiune pot fi incluse nevoile, precum nevoia de a se simți ajutat, de a avea pe cineva alături (de obicei, soțul/soția), de a lucra cu cineva (de exemplu, specialiști), cu scopul de a face față sarcinilor impuse de creșterea unui copil care se dezvoltă în diferite medii de viață, precum centre de zi și școala” (Lacharité, 2015, 4). Această dimensiune include, de asemenea, și componenta afectivă (sentimentele care pun stăpânire pe o persoană atunci când își exercită rolul de părinte), care evocă, în mod direct, o experiență subiectivă: conexiunea părinte-copil este, deseori, una dintre cele mai intense legături pe care un adult le poate avea. Aceasta are puterea de a trezi emoții uitate. Dimensiunea experienței subiective vizează domeniile psihologic și emoțional, conștient și inconștient, acela

al relației intime pe care îl au părinții între ei și cu ei înșiși. Este un domeniu caracterizat de impulsuri, fantezii, vise, dorințe, speranță, așteptări și respingeri pe care părintele le proiectează asupra copilului. Părinții pot suferi de anumite infecțiuni care îi împiedică să stabilească relații „destul de bune” cu copilul lor. Restabilirea unei legături care să aducă satisfacție poate necesita o muncă coroborată de elaborare și reflecție.

• **Dimensiunea practicilor parentale:** vizează toate faptele de ordin domestic, comportamentele relaționale și educaționale, pe care părinții le includ în viața de zi cu zi, pentru a asigura dezvoltarea copilului. Aceste numeroase fapte pot fi categorizate în următoarele 5 tipuri de activități:

- activități domestice*(prepararea mesei, spălatul rufelor...),
- activități tehnice*(reparațiile de zi cu zi, curățenia în casă...),
- activități de îngrijire a copilului*(monitorizarea, timpul petrecut cu copilul, asigurarea spațiului de locuit...),
- activități de îngrijire*(hrănire, baie, îngrijire, reconfortare...),
- activități educative și de socializare* (dobândirea unor comportamente sociale, stimularea învățării...)(Doumont and Renard, 2004).

Definiția operațională a creșterii copiilor, divizată în 3 dimensiuni, evidențiază faptul că termenul „părinte” nu se referă numai la părinții biologici, dar, în sens larg, și la toți adulții responsabili de creșterea și educarea unui copil (familie de plasament, tată vitreg, familie adoptivă, unchi care crește un copil etc.) – deci orice figură parental (Barudy & Dantagnan, 2005). Acest concept face posibilă cumularea multiplă a diferitelor practici, prin includerea unui întreg set de dimensiuni asociate, precum responsabilitatea socială și legală, relația afectivă, funcția psihică și practicile educaționale. **Prin urmare, se referă la creșterea copiilor în sensul unei funcții deschise, dinamice, care poate evolua în timp și care se poate învăța**, pusă în legătură cu „mediile în care are loc creșterea copiilor” (Bornstein, 2012:7; Amoròs et al., 2010). **De aceea, este complementară noțiunii de suport în creșterea copiilor.**

De fapt, în anumite situații, specialiștii din organizațiile partenere sunt chemați spre a interveni în una dintre aceste dimensiuni, pentru a sprijini și consilia părinții și, așadar, a preveni riscurile care pot fi induse de anumite forme de vulnerabilitate ce afectează familia (bio-psiho-social generat de factori sociali, medicali, culturali etc.).

Așadar, întrebările care depășesc anumite practici, tipuri de abordare, instrumente descrise în acest compendiu, vizează sensul atribuit astăzi expresiei „a oferi sprijin în creșterea copiilor”. Este acest lucru cu adevărat posibil? Este indicat să o facem? Sau ar trebui să evităm a interveni, întrucât a fi părinte are de a face cu viața intimă

și privată a familiei? Și dacă ne hotărâm să facem acest lucru, de ce și cum o putem face?

Problematica sprijinirii parentalității este larg răspândită și, deși nu avem posibilitatea de a o trata aici în profunzime, putem să specificăm că, potrivit Rec (2006) 19, suportul parental este o funcție vitală care ar trebui să preocupe guvernele, nu din cauza faptului că, de multe ori, părinții greșesc, dar deoarece exercitarea funcției de părinte este mai complexă decât în trecut, având în vedere complexitatea procesului de educare a copiilor și societatea deschisă în care trăim, în care modul de relaționare a generațiilor este defectuos, iar modelele educaționale sunt în mod constant afectate.

Mai mult, cercetările din domeniile biologic, economic, sociologic, psihologic, psihiatric, psihoanalitic, educațional și neuro-științific din ultimile decenii, a rezultat într-un corpus mare de cunoștințe ce a creat conștientizare răspândită cu privire la impactul *Dezvoltării în primii ani de viață*, atât asupra ființei umane, cât și asupra societății. Conștientizarea acestui lucru a generat o nouă viziune privind potențialul enorm al educației copiilor, dar și riscul supra-investirii rolului de părinte, conceperea acestuia într-o logică deterministă (ceea ce fac părinții astăzi produce acest efect specific asupra copiilor de mâine) și hiperprotectivă, prin care părințișii pot simți obligați să dețină control absolut (ex. fenomenul copilului-regeși a părinților-elicopter).

Cu toate acestea, remarcile făcute ne ajută să observăm că, dacă educarea copiilor devine un proces din ce în ce mai complex, într-un context marcat de insecurități și în diverse forme de configurare a familiei, aceasta necesită, totodată, un model de sprijin demn de încredere, orizontal, pentru a oferi o educație parentală în care specialiștii și părinții lucrează împreună în scopul educării copiilor. De asemenea, rolul parental nu este considerat o funcție înnăscută (cineva nu se naște un părinte „rău” sau „bun”), dar mai degrabă o funcție socială care se poate învăța și practica în moduri diferite. Astfel, sprijinul acordat creșterii copilului poate fi înțeles ca un mod deschis și flexibil de a asista părinții: întrucât nu există un mod ideal de a educa copii, nu există nici un mod ideal de a „educa” părinții.

Din acest motiv, partenerii proiectului PAGE se află în poziția de a acorda asistență și nu neapărat consiliere. „Acompaniment” provine din limba latină și înseamnă „a mânca pâine cu”, adică a sta alături de, a învăța unul de la altul pentru a furniza cunoștințe reciproce, instrumente și abilități, a vizita locuri și a nara experiențe în care părinți se pot regăsi, practici și istorii pentru crearea de noi povești și, deci, noi practici. Este un model care nu modelează, ci mai degrabă îi permite oricui să își găsească propriul model, propriul drum, prin suport social, întâlniri, ascultare reciprocă, elemente pe care specialiștii proiectului PAGE

încearcă să le mobilizeze. Aceia sunt, așadar, devotați unei educații ecologice, în care fiecare poartă responsabilitate față de copii (Bronfenbrenner, 1979).

Prin această abordare a suportului parental, specialiștii se poziționează într-o relație de colaborare cu părinții, întrucât copiii au nevoie de co-educație. **Specialiștii nu sunt acolo pentru a sprijini părinții, cât pentru a se asigura că aceștia își exercită această funcție.**

Metodele și instrumentele de suport parental cuprinse în acest suport sunt dispositive originale, probate în diferite contexte de intervenție socială și medico-socială, în cele 5 țări partenere ale proiectului. Acestea au fost prezentate în timpul „Zilelor europene itinerante”, care viza determinarea participanților de a se descoperi pe sine, de a experimenta cu ei înșiși și de a-și îmbunătăți practicile profesionale.

Munca întreprinsă de acești specialiști și cercetători de-a lungul mai multor ani și în urma căreia au avut șansa de a face schimburi pe perioada „Zilelor europene”, a demonstrat, așadar, că generarea unor procese de adaptare, pornind de la factori de risc și situații de vulnerabilitate, este aproape întotdeauna posibilă. De fapt, conform experienței lor, schimbarea părinților apare ca rezultat (efect) ce depinde fie de caracteristicile părintelui, de abilitățile specialiștilor, fie de resursele pe care sistemul social, reușește, prin complexitatea sa, să le pună la dispoziția părinților, a copiilor și a familiilor. Într-adevăr, dacă, așa cum am afirmat, educația parentală este rezultatul unui sistem complex de relații dintr-o perspectivă conformă cu standardele umane, e posibil ca schimbarea părinților să nu fie rezultatul unui singur factor, ci, de exemplu, suma caracteristicilor părinților sau reflectarea voinței acestora.

Din acest motiv, care îi determină pe specialiști și cercetători să se perceapă drept agenți ai schimbării, această colecție vizează facilitarea accesului specialiștilor la noi puncte de reper și la o viziune globală echitabilă a modului de încurajare a educației parentale.

Fiecare instrument este prezentat pe o pagină care include:

- numele dispozitivului sau a instrumentului de sprijin în educația parentală,
- principiile conexe educației parentale pozitive, preluate din Recomandarea europeană din 2016, menționată mai sus,
- o prezentare generală a instrumentului sau a dispozitivului,
- obiectivele sale,
- grupul/grupurile-țintă,
- metodologia(sfaturi pentru specialiști),
- materialele folosite,
- o bibliografie(referințe teoretice).

Din motive practice, cititorul va putea găsi la finalul fiecărui fișier, datele de contact ale instituției partenere a proiectului PAGE, care are expertiză în folosirea instrumentului sau a dispozitivului.

Pareting-ul afectuos –permisiv oferă dragoste, disponibilitate afectivă și grade diferite de tolerare și ghidaj parental, grad scăzut de control parental. Părinții manifestă căldură și interes față de tot ceea ce face copilul, le îndeplinesc toate dorințele, nu le interzic comportamente inadecvate, se consultă cu ei când iau o decizie care îl privește.

Funcțiile parentale de ficitare:

Abilitatea de a-i trasa limite copilului, spre a-l responsabiliza.

Capacitatea de a-i trasa limite copilului, spre a-l responsabiliza.

Avantaje: stimulează formarea responsabilităților la copil, le conferă un anumit grad de independență și autonomie în luarea deciziilor, dezvoltă personalități creative, distincte și originale. Copiii deveniți adulți se vor simți importanți, speciali, cu o stimă de sine înaltă. Muncesc mult, asiduu, eficient. Au multă persuasiune (convingere), rigoare (asprime) logică, combativitate (dârzenie, perseverență), tenacitate (asiduitate, răbdare), tendință de a obține și păstra puterea, supra estimându-se.

Dezavantaje: tendințe de a deține controlul în orice situație asupra celor din jur, dificultăți în a înțelege și respecta regulile (normele, legile), nevoile, dorințele și intimitatea celorlalți, dificultăți interrelaționale.

Incapacitate de adaptare în colectivele grupurilor sociale, comportamentul fiindu-i apreciat a fi inadecvat, obraznic. Este expus la izolare. Ca rezultat, la acest copil sau adult se dezvoltă un Eu slab, invidios, gelos, suspicios, cu frici puternice de respingere, sau chiar ură, cu manifestări de tulburări majore de comportament.

Complicații: există pericolul dezvoltării unei personae depresive, anxioase, dependență de substanță (medicamente, droguri, alcool), cu tulburări comportamentale paranoide.

Pareting-ul afectuos- restrictiv se caracterizează prin atitudinea față de copil: Copilul se află pe primul plan. Lui se permit să-și satisfacă orice dorință, fără a i se fixa anumite reguli de conduită. N-are nici un fel de îndatoriri.

Grad mult prea înalt de afectivitate, cu prea multă grijă și control exagerat, generat de îngrijorările și fricile părintelui de a nu i se întâmpla copilului ceva.”

Stilul parental-familial supraprotectiv conține stilurile: **nesigur**, tendințe anxioase.

Avantajele acestui stil sunt minime.

Dezavantaje: Supra afectivitatea părinților prin ”supragrijă” „jertfire”, „dăruire”, agresează emoțional copilul, făcându-l incapabil de

autoafirmare. Tensiunea și panica din orice, a părintelui, învață copilul să nu aibă încredere în tot” ce vine” din afara familiei.

Unii copii se simt sufocați, **devin răzbunători, fug de acasă, se îndepărtează de părinți. Se expun riscului**, pentru a-și afirma nevoia de independență. Alții **devin total dependenți, incapabili să-și poarte singuri de grijă**. Căută un „protector” căruia i se vor **supune necondiționat, devenind dependenți, imaturi afectiv**.

Stilul parental afectuos–restrictiv/ supraprotectiv sau „hiperprotectiv”, dezvoltă la copii **stări de anxietate, fobii, tulburări alimentare, psihosomatice, insomnii, tendințe de izolare**, de a duce o viață ”secretă”.

Bibliografia temei

1. Cuznețov L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei, Chișinău: CEP UPSC, 2008, ISBN 978-9975-70-717-6
2. Cuznețov L. Axiologia educației familiale: Aspecte filosofice și pedagogice de cultivare a copilului prin intermediul valorificării eficiente a timpului liber și a modului demn de viață, În Revista Studia Universitas, USM, nr. 9 (39), 2010, ISSN 1857-2103 (Revistă științifică categoria B)
3. Cuznețov L. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei, Chișinău, Editura: Primex- Com, 2015, ISBN 978-9975-110-20-4
4. Cuznețov L. Educația pentru familie din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic, Chișinău, Editura: Primex-com SRL, 2013, ISBN 978-9975-4253-2-2
5. Cuznețov L. Fundamente teoretice și metodologice ale educației pentru familie, autoreferatul tezei de doctor habilitat, Chișinău, 2005
6. Cuznețov L. Pedagogia și psihologia familiei. Suport de curs, Chișinău, Editura: Primex-Com, 2014, ISBN 978-9975-4253-8-4
7. Cuznețov L. Axiologia educației familiale: Aspecte filosofice și pedagogice de cultivare a copilului prin intermediul valorificării eficiente a timpului liber și a modului demn de viață, în Revista științifică a USM, nr. 9 (39), 2010, ISSN 1857 2103
8. Cuznețov L. Educație prin optim axiologic, Chișinău, Editura: Primex-Com, 2010, ISBN 978-9975-4073-2-8
9. Cuznețov L. Filosofia practică a familiei, Chișinău, Editura: CEP USM, 2013, ISBN 978-9975-71-418-1
10. Dumont D., Renard F. (2004). *Parentalité: nouveau concept, nouveaux enjeux?* Série de dossiers techniques. <https://cdn.Uclouvain.be/public/Exports%reddot/reso/documents>

11. Houzel, D. (1999). *Les enjeux de la parentalité*. Ramonville: Erès.
12. Lacharité, C., Pierce, T., Calille, S., Baker, M. & Pronovost, M. (2015). *Penser la parentalité au Québec : un modèle théorique et un cadre conceptuel pour l'initiative Perspectives parents*. Dans «Les Cahiers du CEIDF»(Vol. 3). Trois-Rivières, QC: CEIDF/UQTR.
13. Marzano M. (2012). *Cosa fare delle nostre ferite. La fiducia e l'accettazione dell'altro*. Trento: Erickson.
14. Milani P. (2018). *Educazione e famiglie. Ricerche e nuove pratiche per la genitorialità*. Roma: Carocci.
15. Poché F. (2008). *Blessures intimes, blessures sociales. De la plainte à la solidarité*. Paris: Cerf.
16. Sellenet, C. (2007). *La parentalité décryptée : pertinence et dérive d'un concept*. Paris: L'Harmattan.

Sarcini individuale:

Elaborați glosarul termenilor aferente temei

Elaborați un eseu nestructurat ce este axat pe problematica educației parentale pozitive

TEMA 3- Concept de familie. Structura (tipuri), funcțiile și rolurile membrilor familiei

Plan:

- 1. Familia ca celulă socială*
- 2. Roluri și funcții, tipuri, responsabilități ale familiei moderne*
- 3. Caracteristici ale familiei moderne cu copii*

Obiective: la sfârșitul lecției studentul va fi capabil:

- Să definească conceptul de familie*
- Să caracterizeze tipurile, structura, funcțiile, rolurile familiei*
- Să intervină în situații de educație defectuoasă a copiilor în cadrul familial*

Părintele trebuie să știe că *mediul de viață și educația* sunt factori esențiali în dezvoltarea copilului. În orice familie, copiii au nevoie de multă iubire, grijă și atenție. Ei se simt iubiți și în siguranță când sunt ascultați fără să fie certați. Dacă „li se tot face morală” și nu vor fi ascultați, ei vor începe să-și ascundă sentimentele, nevoia de comunicare fiind strâns legată de nevoia de dragoste.

Autoritatea părintească *nu se realizează prin forță și brutalitate*. Ea este *rezultatul firesc al unor relații echilibrate, morale și umane*. O autoritate firească duce la relații de *destindere și atașament*, o falsă autoritate duce la o relație *tensionată, la conflicte permanente*.

Autoritatea părintească trebuie să fie *suplă, fermă* și să se adapteze vârstei. Ea presupune un climat de afecțiune și dreptate, stăpânire de sine, înțelegere și spirit de colaborare între copil și părinte.

Schimbările de natură socio-economică din societate au consecințe negative asupra situației copiilor în familie. Părinții, mult prea preocupați de satisfacerea nevoilor materiale ale vieții, nu mai oferă suficientă afectivitate și sprijin copilului - elemente atât de necesare dezvoltării armonioase. Una din modalitățile de ameliorare a acestor efecte este educarea părinților. Prin *educarea părinților* se are în vedere acțiuni îndreptate spre exersarea funcției educative și spre dezvoltarea unor practici eficiente de comunicare și interacționare în familie.

Aceste acțiuni vor conduce la:

- cunoașterea și acceptarea propriului copil;
- abordarea pozitivă a trăsăturilor personalității copilului;
- înțelegerea comportamentului copilului;
- influențe pozitive în dezvoltarea competențelor sociale ale copiilor;
- cunoașterea etapelor dezvoltării în timp a copilului;
- procesul de educație a copilului;
- crearea unui echilibru între factorii familiali de educație a copilului-rolul egal al ambilor părinți;
- modalități non-violente de rezolvare a conflictelor în familie.

Prezența celor doi părinți în viața copilului este primul indiciu de echilibru al mediului de familie. Însă nu în toate cazurile este realizabilă această cerință. Schimbările profunde din societatea modernă au produs modificări substanțiale și la nivelul vieții de familie. Din ce în ce mai mult, atât bărbații, cât și femeile participă la o viață mult mai intensă față de secolul trecut. În plus, prin natura profesiilor practice de bărbați ca: aviatori, marinari, militari, tații sunt mai puțin prezenți în viața copiilor. Dacă colaboratorii instituției de învățământ, după V. Venza (1981) tind să stabilească gradul de armonie a familiei sau de eficiență parentală, trebuie să înceapă de la analiza realizării funcțiilor acesteia, a nivelului de implicare a membrilor familiei în procesul complex de realizare a lor și de la evaluarea stabilității coeziunii și adaptabilității familiei.

Familia ca instituție prezintă anumite însușiri comune:

- ✓ reprezintă primul grup social în care nimereste copilul și este un prim instrument de reglare a interacțiunilor și raporturilor dintre copil și mediul social;
- ✓ asigură mediul firesc de creștere și dezvoltare neuropsihică și fizică intelectuală, moral-volitivă, afectivă, estetică și prin muncă;
- ✓ constituie fundamentul relațiilor de familie și este cadrul de formare a individualității copilului;
- ✓ reprezintă primul mediu social în care copilul învață sentimentul social și exersează abilitățile și priceperile comportamentului social;
- ✓ oferă copilului posibilitatea de autodescoperire, autoafirmare și autoeducație;
- ✓ oferă un climat favorabil de siguranță afectivă pentru formarea tuturor structurilor personalității copilului și posibilității de consiliere cu semenii;
- ✓ reprezintă primul model relațional și comportamental și oferă posibilități de interiorizare a experienței relaționale și a celei de gen.

După M. S Paul (2006), fiecare familie are un cod valoric, pe care îl apară din amor propriu. Copiii îl descifrează uimitor de repede, îl vor respecta ca atare. Primele comportamente fiind bine consolidate, datorită fenomenului de interferență, o modificare atitudinală se va produce cu mari dificultăți.

Relațiile părinți-copii se analizează prin prisma a două atitudini esențiale ale acestora: **acceptarea**, după F. Telleri (2003) care este premisa dezvoltării unor copii liberi și implică mai frecvent un stil educativ familial carismatic, controlul și relația sunt echilibrate, și o autoritate parentală de tip persuasiv sau structurant, care mizează pe colaborare și parteneriat; **neacceptarea**, care poate avea mai multe fațete, ce poate include atât respingerea, cât și supratutelarea sau supraprotecția copilului, un stil educativ familial disciplinar, tehnica dominantă controlul, sau analogic o autoritate parientală de tip coercitiv, care mizează pe forță, frică față de adult, supunere imediată și necondiționată din partea copilului.

În familia în care predomină acceptarea, copilul, după S. Chirilenco (2005), are următoarele caracteristici:

- este creativ, liber, denotă spontanietate, inventivitate și originalitate;
- posedă independență și, este deschis spre comunicare și relații;
- are capacitatea de lider, se poate impune semenilor;
- manifestă perseverență și curaj în acțiunile interesante, de valoare și indiferență față de cele neinteresante;
- posedă autoritate, forță de concentrare, capacitate de autoafirmare în mediul social apropiat lui;
- preferă jocurile creative: de calculator, construcții de imaginație;
- manifesta dorința de a fi mai mare, de a cunoaște lumea și de a ține piept anumitor dificultăți.

Spre deosebire de copilul acceptat, copilul neacceptat:

- este închis, necomunicativ, se joacă mai mult singur, frecvent se izolează de semenii;
- nu este partener eficient de joacă și în acțiuni comune cu adulții sau semenii;
- trăiește sentimente de anxietate și frustrare, este nesigur în propriile forțe;
- caută simpatia semenilor pe diverse căi, uneori neadecvate: o face pe bufonul sau eroul;
- este respins de colegi, nu-i ordonat, atent, poate fi agresiv și brutal;
- poate avea devieri de limbaj, comportament;
- se teme de părinți, considerându-i duri, ostili, severi;
- frecvent se îmbolnăvește, manifestă tristețe, disperare, sarcasm și pesimism.

[10, P. 33]

Trebuie precizat că acceptarea sau neacceptarea copilului mai depinde de tipul familiei, stilul educativ și relațional, tipul partenerilor adulți (al mamei și tatei).

După structură, deosebim următoarele tipuri de familii:

- a) *extinse* (locuiesc împreună câteva generații);
- b) *nucleare* (sau biparentale cu 2-3 copii);
- c) *incomplete* (monoparentale);

d) *reconstituite* (în a doua căsnicie pot fi copii de la prima căsnicie) [12]

După stilul educativ, deosebim familii ce posedă:

- a. *stilul disciplinar* (tehnica dominantă-controlul și cerințele exagerate);
- b. *stilul relațional* (tehnica dominantă-relația);
- c. *stilul anomic* (nu este utilizată sistematic nici o tehnică);
- d. *stilul charismatic* (controlul și relația sunt echilibrate) [30]

Dupa stilul relațional și comportamental, deosebim [10]:

1.Familia de tip despotice. Aici stabilitatea relațiilor câștigă datorită exteriorizării emoțiilor negative, despotice; prevalează stilul comunicării distante, de prescripție. Mai frecvent domină total cerând de la toți ceilalți o supunere “oarbă”;

2.Familia “Bastion”. La baza acesteia stau reprezentările negative despre agresivitatea și intențiile periculoase ale tuturor oamenilor din afara ei. Aici emoțiile negative se revarsă asupra persoanelor din exterior. Ambii soți au un comportament egocentric față de ambianța din afara familiei acționând foarte unit și coordonat “împotriva” mediului social exterior. Microclimatul familiei și educația prea strictă a unui părinte în îmbinare cu tutela altuia provoacă la copil neîncredere în puterile sale, lipsă de inițiativă, reacții neurotice, de protest cum ar fi încăpățânarea și negativismul.

3.Familia de tip vulcanic. Relațiile în acest tip de familii sunt deschise și foarte instabile: de la cele permissive, de tutelare, de alienare – la cele cu un înalt nivel de exigență predominând spontaneitatea și afectivitatea. La prima vedere, acest tip de familie pare pozitiv, însă “izbucnirile” de răutate, ură slăbind încordarea situativă, complică din ce în ce starea generală a climatului familial. Copiii suportă mari încărcături emoționale, devin vulnerabili, fricoși, anxioși și nervoși:

4.Familia “ Al treilea e de prisos”. În acest tip de familii, atașamentul reciproc al soților și stilul comunicării lor au o însemnatate deosebită pentru ei, rolurile parentale sunt percepute ca o piedică în fericirea lor personală. Relațiile dintre părinți și copii sunt reci, distante, discrete. Desconsiderarea personalității lor provoacă complexul inferiorității la copii, care, mai apoi, în adolescență, crează dificultăți în autodeterminarea și inserția socială a adolescentului. Copiii din așa familii, de regulă, sunt timizi, anxioși, izolați, pasivi sau, dimpotrivă, prea agresivi, răzbunători, încăpățânați;

5.Familia cu ” Idol”. Aici copilul este persoana centrală. Ambii părinți manifestă un comportament alterocentric exagerat. Se observă o ocrotire exagerată a copilului, predomină relațiile de tutelare și cele permissive; un stil de sacrificiu din partea părinților. Copilul se dezvoltă într-o atmosferă de “seră”, devine egoist, nu poate fi independent, autocritic și activ;

6.Familia “Azil”. Aici domină un stil deschis, permisiv. Raporturile sunt neuniforme, relațiile de colaborare se îmbină cu cele de tutelare, neamestec, dominare și confruntare. Aici întâlnim toate tipurile de conflicte. Copiii lipsiți de consecvența cerințelor devin contradictorii, se învață a manevra, a minți sau, dimpotrivă, devin infantili.

7.Familia “Teatru”. Așa familii își păstrează stabilitatea prin intermediul modului teatralizat de viață. Membrii familiei joacă anumite roluri sau “montează” un spectacol în ansamblu, ceea ce le permite “inscenarea” bunastării relațiilor familiale. În realitate însă, educația copiilor este lăsată numai pe seama instituțiilor respective-gradinita, scoala. Contactul cu copiii este înlocuit prin procurarea excesivă a bunurilor materiale. Obligațiunile unuia față de altul membrii familiei le îndeplinesc formal, copiii se dezvoltă, de obicei, cu diverse accentuări de caracter, instabili, labili, hipertimici, senzitivietc;

8.Familia liberală se întâlnește extrem de rar. Aici predomină relațiile de neamestec, iar stilul distant liberal. Acțiunile familiei sunt răzlețe, necoordonante. Fiecare membru al familiei are o viață a lui, nu-l interesează ambianța familială. Copiii devin introvertiți, izolați, deseori „egoști” indiferenți față de ceilalți membri ai familiei;

9. Familia”Egalitate”. Aceasta se caracterizează printr-un echilibru psihologic, moral și material. Soții au aproximativ același nivel intelectual, obligațiile și funcțiile lor sunt echilibrate: ambii participă la educația copiilor și la conducerea gospodăriei. Deciziile sunt luate la “sfatul” familiei, predomină relațiile armonioase, de colaborare, un stil centrat pe angajarea tuturor membrilor în chestiunile familiei. Climatul este cordial, binevoitor. Conflictele au, de obicei, un caracter constructiv. Copiii se dezvoltă normal, posedă independență, spirit creativ, voință;

10. Familia patriarhală. Aici mai frecvent domină tatăl și se întâlnește mai ales în localitățile rurale. Este un tip tradițional de familie pentru Moldova unde capul familiei este bărbatul care domină, dar nu este agresiv, despot, ci rațional, practic. Deciziile se iau unipersonal, nu se discută, dar sunt explicate și argumentate. Soțul și soția reprezintă un tot întreg manifestând un comportament sociocentric, axat pe subiectul psihologic “noi”, care vine de la “capul” familiei, însă nu este în contradicție cu opinia partenerului. În așa familie soții se înțeleg din “jumătate” de cuvânt sau fără cuvinte, sunt compatibili psihofiziologic și moral. Principiile stricte și unice de educație a copiilor contribuie la formarea unei personalități volitive, echilibrate și armonioase din punct de vedere social;

11.Familia romantică este acea familie în care membrii ei păstrează relațiile de dragoste și atașament până la adânci bătrânețe. Relațiile de colaborare și tutelare sunt îmbinate armonios. Stilul relațiilor este romantic și centrat pe activitatea

comună a membrilor familiei. Conflictele au un caracter constructiv, iar comportamentul este bazat pe reprezentările sociocentrice. Copiii se dezvoltă armonios;

12.Familia spirituală. Acest tip de familie e axat pe orientarea membrilor ei spre valorile spirituale, etică creștină, au un nivel înalt de exigențe față de sine, predomină relațiile de colaborare bazate pe stimă reciprocă și uneori, se observă la membrii familiei o doză de fanatism în acțiuni. Copiii se dezvoltă armonios, sunt orientați spre valorile spirituale, posedă independență, creativitate, dar pot fi fragili din punct de vedere fizic.

După părerea psihologului Ștefania Niță, în majoritatea familiilor din țara noastră comunicarea se oprește la nivel de suprafață. Principalul mod de a relaționa se rezumă la întâmplările zilnice, acțiunile și planurile membrilor familiei. În puține familii se pun întrebări de genul: "Ce stă la baza acțiunilor noastre?", "De ce reacționăm așa?", "Oare soțul/soția ce simte, ce își dorește?". Cuprinși de problemele zilnice, soții au uitat să mai vorbească unul cu altul de la suflet la suflet, părinții nu mai știu ce se întâmplă în sufletul copiilor, bunicii sunt marginalizați. De aceea, multe familii se confruntă cu probleme de genul: copilul de 5 ani nu poate fi controlat, soțul vine seara târziu acasă și nu are timp nici pentru soție, nici pentru copii, soacra îi face zile fripte nurorii etc. Deși astfel de acuze sugerează că problema se află la un singur membru al familiei, cei care ajung la consiliere terapeutică descoperă că puștiul a devenit rebel pentru că părinții nu au știut să pună limite sau nu au căutat să afle ce se întâmplă în mintea și sufletul lui. Soții află că de mult timp nu mai au curajul să își spună ce simt. De aceea, terapeutul trebuie să lucreze cu toți membrii familiei pentru ca fiecare să identifice problemele cu care se confruntă și să le rezolve.

Părintele este pentru copil și un bun educator, el trebuie să-i stimuleze efortul, *spontaneitatea, fantezia, inițiativa, independența, încrederea în sine*. Pentru aceasta părinții ar trebui:

Să-și cunoască bine copilul, observându-l și antrenându-l de mic în activități, ținând cont însă de posibilitățile lui psiho-fizice;

Să asigure copilului în casă un spațiu al lui, un loc în care să se poată odihni, juca, în care să poată experimenta, examina cărți, visa etc. sub supravegherea părinților;

Să-i permită să se antreneze în activitățile extrașcolare pentru a-și satisface trebuințele de activitate și de cunoaștere;

Să-l sprijine în menținerea unui echilibru între efortul depus pentru pregătirea școlară și timpul afectat pentru activitățile de tip „pasiune”;

• să-i ofere modele ale unor tineri, adulți cunoscuți care s-au afirmat prin învățătură și comportare demnă;

Să continue munca educativă, sprijinind concret copilul în depășirea dificultăților.

Funcțiile familiei

- economcă- gospodărească
- reproductivă
- de educație
- de recreiere

Deci, **familia** este: un sistem multifuncțional, care realizează un șir de funcții importante, cum ar fi:

- Funcția economică
- Funcția cotidiană și gospodărească
- Funcția de recreere
- Funcția psihologică
- Funcția de reproducere
- Funcția de educație, dar și (în opinia mai mulți autori, spre exemplu, în lucrarea Mariei Voinea „Sociologia familiei” (1993)),
- Funcția de socializare, care presupune transmiterea, cu scopul asimilării de către copii, mai ales, dar și de către toți membrii familiei, a atitudinilor, valorilor, principiilor, modelelor de comportament caracteristice unui anumit grup social. Cu alte cuvinte, este vorba despre funcția de educare. Scopul acesteia este integrarea în societate a persoanei (copilului). Educația se manifestă la toate nivelurile: material, fizic, psihologic, moral, spiritual. Evident, familiile au diferite grade de manifestare a acestei funcții: unele se preocupă foarte mult de educarea membrilor săi, în timp ce altele mai deloc.

- Funcția de solidaritate. Aceasta presupune asigurarea unității și stabilității familiei. Ea implică manifestarea sentimentelor de afecțiune, de respect, de apartenență la grupul familial, a încrederii membrilor unii în alții, a ajutorării și a susținerii reciproce de-a lungul timpului, a dezvoltării intimității. Se observă că, în ultima vreme, această funcție pare din ce în ce mai slab îndeplinită, fapt dovedit de creșterea ratei divorțurilor și a înmulțirii relațiilor de concubinaj, a celibatarilor și a familiilor monoparentale.

- Funcția sexual-reproductivă – presupune satisfacerea sexuală reciprocă a celor doi soți și aducerea pe lume a copiilor. Cele două componente ale acestei funcții sunt îndeplinite diferit, în sensul că în unele familii accentul se pune pe împlinirea sexuală, în timp ce în alte familii, se acordă o importanță mai mare aducerii pe lume a copiilor. Evident, acest lucru este dependent de cultura din care fac parte familiile, de gradul și tipul de educație avut, de credințele religioase, de dorința și caracteristicile fizice și psihologice ale celor doi soți (parteneri). Actualmente, în societățile mai avansate economic, cuplurile și familiile tind tot mai mult să pună în prim plan împlinirea afectiv-sexuală, și în plan secundar pe cea reproductivă.

Rolurile familiei/ în familie

- de tată
- de mamă
- de femeie
- de bărbat
- de fiu/ fiică
- de copil
- de părinte

Roluri familiale. Rolurile sunt seturi coerente de comportamente așteptate de la o persoană în virtutea poziției pe care o are într-un sistem, grup, societate. Dacă vorbim de familie, atunci rolul familial reprezintă setul coerent de comportamente pe care membrii familiei îl așteaptă de la fiecare celălalt membru, în funcție de poziția pe care o ocupă în sistemul familial. Astfel, putem identifica următoarele tipuri de roluri familiale:

- Rol conjugal (de partener, de soț/soție) – vizează relaționarea soților;
- Rol parental (de părinte) – vizează relaționarea părinților cu copiii;
- Rol fratern (de frate) – vizează relaționarea între frați, surori.

Problema este că nu există comportamente clare, stabilite și acceptate de toată lumea pentru fiecare dintre aceste roluri. Fiecare dintre noi consideră că anumite comportamente trebuie să existe la un partener, la un părinte, la un frate. Totuși, putem extrage câteva elemente comune:

Rol conjugal:

- Cunoașterea de sine și a partenerului;
- Satisfacerea reciprocă a nevoilor afectiv-sexuale, a intereselor și aspirațiilor referitoare la viața de cuplu;
- Susținere reciprocă în urmărirea sarcinilor și funcțiilor familiei;
- Modelarea intimității și a vieții de cuplu în numele copiilor;
- Stimularea funcționării cuplului prin folosirea tuturor resurselor personale.

Rol parental:

- Creșterea și educarea copiilor;
- Formarea identității sexuale a copiilor;
- Stimularea evoluției și dezvoltării personalității la copii.

Rol fratern:

- Învățarea traiului alături de egali (prin afecțiune, rivalitate, solidaritate, competiție, conflict, negociere);
- Completarea identității de sine și a celei sexuale;
- Susținerea afectivă și comportamentală în diferite situații.

În unele familii, pot exista carențe în îndeplinirea rolurilor familiale. Acestea pot consta în:

1. exacerarea rolului, adică, de exemplu, soțul sau soția să se dedice exclusiv rolului conjugal, ceea ce poate duce la sentimente de sufocare, de culpă și control în partener și la ignorarea copiilor; exagerarea rolului parental: se întâmplă des ca mamele să facă acest lucru, făcând din maternitate scopul de a exista, un scop în sine, punând totul, chiar și pe ele, pe planul doi întotdeauna; hipertrofierea rolului fratern apare în situațiile în care un frate își poate îndrepta întreaga atenție, grijă și viață spre frații săi, ignorând propriile nevoi și scopuri (de exemplu, la copiii parentali).

2. minimalizarea rolului familial; de exemplu, minimalizarea rolului conjugal și îndreptarea spre relații extraconjugale, activități profesionale, rol parental sau fratern etc; minimalizarea rolului parental duce la neglijarea copiilor sau privarea acestora de grijă, atenția și satisfacerea nevoilor pe care singuri nu și le pot îndeplini, ceea ce lasă urme în dezvoltarea personalității lor; acest fenomen apare la părinții imaturi, la cei cu boli fizice și psihice grave, la cei care își resping propria sexualitate (mame care își resping feminitatea, tați care nu manifestă masculinitate), părinții dependenți (de alte persoane – părinți sau parteneri, de substanțe etc), părinți dominatori și agresivi, părinți instabili. Minimalizarea rolului fratern apare atunci când frații se ignoră unii pe alții, sau există multiple tensiuni și conflicte între ei.

Intimitatea. Acesta se definește ca „relație personală apropiată, familiară și de regulă afectuoasă sau de dragoste cu o altă persoană, care presupune o cunoaștere detaliată sau o înțelegere profundă a celeilalte persoane, precum și o exprimare activă a gândurilor și sentimentelor ce oferă o bază pentru familiaritate”. Putem concludiona că intimitatea este „un proces interactiv care conține o serie de componente bine structurate și interrelaționate”. În centrul acestora stau „cunoașterea, înțelegerea, acceptarea celuilalt și aprecierea modului unic al partenerului de a vedea lumea”. Sau, relație interpersonală ce ține de deschidere, de acceptare, de vedere conceptuală. Ea este o trebuință? De ce?

Același autor menționează că intimitatea este o nevoie umană de bază, ce derivă din nevoia fundamentală de supraviețuire, de atașament. Acest lucru poate fi observat cu relativă ușurință la persoanele care au fost private în perioada imediat după naștere de un atașament bun față de mamă și care, devenite adulte, au dificultăți de dezvoltare a intimității. Nevoia de intimitate poate fi conceptualizată, din punctul de vedere al dezvoltării, ca o manifestare mai matură, mai diferențiată și mai avansată a nevoii biologice universale de apropiere, de contact cu o altă ființă umană. De aceea, această nevoie de intimitate va varia în intensitate de la o

persoană la alta, astfel încât, în fiecare cuplu, partenerii vor avea nevoi de intimitate diferite atât per global, cât și pe fiecare componentă a intimității în parte.

Se constată nouă componente ale intimității:

1. intimitate emoțională
2. intimitate psihologică
3. intimitate intelectuală
4. intimitate sexuală
5. intimitate fizică (non-sexuală)
6. intimitate spirituală
7. intimitate estetică
8. intimitate socială și recreațională
9. intimitate temporală

Intimitatea emoțională reprezintă nevoia de a comunica și împărtăși cu partenerul toate sentimentele (descărcare), atât pe cele pozitive, cât și pe cele negative. Există câteva limite care pot influența manifestarea acestui tip de intimitate: credința că numai sentimentele pozitive trebuie manifestate, sau, dimpotrivă, că doar cele negative, pentru a ști ce trebuie să îmbunătățești; credința că doar anumite tipuri de sentimente pozitive sau negative pot fi exprimate, de ex., doar bucuria și iubirea, dar nu și fericirea sau excitarea, sau doar tristețea și frustrarea, dar nu și furia sau ura.

Intimitatea psihologică reprezintă nevoia de a comunica, împărtăși și contacta cu o altă ființă umană prin dezvăluirea caracteristicilor propriului sine, caracteristici semnificative și foarte personale, cum ar fi speranțele, visele, fanteziile, aspirațiile, dar și propriile îndoieli, nemulțumiri, temeri, probleme, insecurități, conflicte interioare cu partenerul. Acest tip de intimitate necesită o mare putere interioară a celui care împărtășește, deoarece el devine în astfel de momente foarte vulnerabil, dar și o mare capacitate de susținere a celui care ascultă pentru a nu-l răni pe partenerul său. De aceea, încrederea reciprocă este foarte importantă pentru ca această formă de intimitate să se manifeste.

Intimitatea intelectuală este nevoia de a comunica și împărtăși cu celălalt ideile importante, gândurile, credințele. Ea nu presupune intelectualizare sau raționalizare (cele două mecanisme de apărare inconștiente), orgoliu sau demonstrarea superiorității, sau cererea de laudă, recunoaștere sau adulație. Toate acestea vor crea distanță între parteneri și în nici un caz intimitate. Dimpotrivă, ea presupune capacitatea unui partener de a vedea lumea prin ochii celuilalt, indiferent dacă este sau nu de acord cu această perspectivă. Putem spune că este varianta cognitivă a empatiei.

Intimitatea sexuală reprezintă nevoia de a comunica, împărtăși și exprima cu partenerul acele gânduri, sentimente, dorințe și fantezii de natură senzuală și

sexuală. Ea duce la trezirea dorinței sexuale, dar nu e obligatoriu să se ajungă la actul sexual. Acest tip de intimitate presupune săruturi, îmbrățișări, atingeri, dans, jocuri erotice, îmbăierea împreună etc. Evident, ea este conectată profund cu dragostea erotică, nu cu cea părintească, fraternă, amicală sau cea narcisică. De asemenea, așa cum spuneam și mai sus, dragostea erotică (îndrăgostirea) trebuie să ajungă la maturitate pentru a facilita intimitatea sexuală.

Intimitatea fizică (nonsexuală) reprezintă nevoia de apropiere fizică de partener, fără a avea vreo tentă sexuală. Presupune atingere sau simple îmbrățișări, mersul de mână, dans, masaj nonsexuale etc.

Intimitatea spirituală presupune nevoia de a împărtăși partenerului gândurile, sentimentele, credințele și experiențele referitoare la religie, supranatural și aspectele spirituale ale existenței, viață, moarte, valori morale etc. Spiritualitatea este o chestiune foarte personală. De aceea, este nevoie de o mare deschidere din partea ambilor parteneri pentru a ajunge la acest tip de intimitate, deoarece ea nu înseamnă că cei doi împărtășesc aceleași valori, idei, practici.

Intimitatea estetică reprezintă nevoia și dorința de a împărtăși cu partenerul sentimentele, gândurile, credințele, valorile, experiențele pe care persoana le consideră frumoase, la care sufletul rezonază sau inspiră. Minunile naturii, simple (un fulg de nea) sau complexe (cosmosul), pot fi baza unei asemenea intimități. Alte exemple sunt muzica, poezia, literatura, pictura, sculptura, arhitectura și alte forme de expresie artistică. Acest tip de intimitate nu se asociază și nu este preludiv pentru nici un alt tip de intimitate. Este o experiență care se trăiește, se împlinește prin ea însăși.

Intimitatea socială și recreațională este nevoia de a se angaja în activități și experiențe plăcute și de joc cu partenerul. Include activități precum: schimbul de glume și povestiri haioase, împărtășirea evenimentelor curente de viață, luatul meselor împreună, practicarea de sporturi și jocuri, dansatul de plăcere etc. Aceste activități pot include și prieteni comuni sau rude.

Intimitatea temporală implică timpul pe care fiecare partener va dori să îl petreacă zilnic cu celălalt pentru activități intime. Această cantitate de timp va fi diferită pentru cei doi parteneri. Pentru unele persoane, 15-20 de minute pot fi suficiente, în timp ce pentru altele, două ore nu vor fi suficiente.

Rolul de părinte implică foarte multe cunoștințe și abilități necesare zi de zi, dar aceste cunoștințe și abilități nu sunt învățate și nici nu apar atunci când devii părinte. De multe ori părinții au întrebări la care nu au răspunsuri sau observă comportamente ale copilului lor la care nu știu cum să reacționeze. Confrunțați cu o serie de provocări, unii părinți recunosc că, deși doresc să asigure o educație corespunzătoare copiilor, sunt lipsiți de o pregătire psihopedagogică, de experiență și își doresc să participe la formări care să le dezvolte competențele necesare.

Greșeli educative ale părinților

- *grija excesivă*
- *severitate excesivă*
- *indiferență*

În familiile cu **părinți hiperprotectori** copiii sunt neliniștiți, fricoși, dependenți, greu adaptabili. În cazul în care avem de a face cu părinți inconsecvenți, oscilanți, care trec de la asprime exagerată, la exces de protecție, îngăduință și răsfăț, **copiii au dificultăți în comportare, tulburări de echilibru emoțional și afectiv.**

Dezinteresul față de educația copilului

În cazul în care tatăl este prea exigent, iar mama prea indulgentă nu se poate realiza educația, în subconștientul copilului născându-se **opoziția tată-mamă**. Atunci când ambii părinți sunt exagerat de severi climatul educativ va fi aspru, copilul va avea stări de neîncredere în forțele proprii, va fi impulsiv, gata de apărare sau, dimpotrivă, se va lăsa pedepsit pentru orice.

Bibliografia temei

1. Baran – Pescaru, A., Familia azi. O perspectivă psihopedagogică, Ed, Aramis, București, 2004, - 297 p.
2. Baran – Pescaru, A., Parteneriat în educație: familie – școală – comunitate, Ed. Aramis, București, 2004, - 302 p.
3. Bezedo, R., Parteneriatul școală – familie: abordări creative în contextul școlii prietenoase copilului, în: Didactica Pro..., nr. 1, 2009.
4. Bezedo, R., Parteneriatul școala – familie: calitate și fiabilitate, în: Didactica Pro..., nr. 5-6, 2009.
5. Bezedo, R., Goras – Postica V. Parteneriatul școală – familie – inițiative locale, C.E. Pro Didactica, Chișinău, 2009.
6. Bunescu, G., ș. a. Educația părinților. Strategii și programe. EDP, București, 1997, - 98 p.
7. Carauș, D., Lungu V. Ședințe cu părinții Ed. ARC, Chișinău, 2008,-135p
8. Castle, E. B., Educarea părinților în lume, Institutul pentru Educație al UNESCO, E.D.P., București, 1972, - 308 p.
9. Cuznețov L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei, Chișinău: CEP UPSC, 2008, ISBN 978-9975-70-717-6
10. Cuznețov L. Axiologia educației familiale: Aspecte filosofice și pedagogice de cultivare a copilului prin intermediul valorificării eficiente a timpului liber și a modului demn de viață, În Revista Studia Universitas, USM, nr. 9 (39), 2010, ISSN 1857-2103_(Revistă științifică categoria B)

11. Cuznețov L. Consilierea și educația familiei. Introducere în consilierea ontologică complexă a familiei, Chișinău, Editura: Primex- Com, 2015, ISBN 978-9975-110-20-4
12. Cuznețov L. Educația pentru familie din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic, Chișinău, Editura: Primex-com SRL, 2013, ISBN 978-9975-4253-2-2
13. Cuznețov L. Fundamente teoretice și metodologice ale educației pentru familie, autoreferatul tezei de doctor habilitat, Chișinău, 2005
14. Cuznețov L. Pedagogia și psihologia familiei. Suport de curs, Chișinău, Editura: Primex-Com, 2014, ISBN 978-9975-4253-8-4
15. Cuznețov L. Axiologia educației familiale: Aspecte filosofice și pedagogice de cultivare a copilului prin intermediul valorificării eficiente a timpului liber și a modului demn de viață, în Revista științifică a USM, nr. 9 (39), 2010, ISSN 1857 2103
16. Cuznețov L. Educație prin optim axiologic, Chișinău, Editura: Primex- Com, 2010, ISBN 978-9975-4073-2-8
17. Cuznețov L. Filosofia practică a familiei, Chișinău, Editura: CEP USM, 2013, ISBN 978-9975-71-418-1
18. Chirilenco, Sv., Educația familială. Strategii de formare/ pregătire a părinților pentru funcția lor educativă. Ghid pentru învățători, Chișinău, 2005.

Sarcini individuale:

Elaborați lista tipurilor de familii identificate de DV în RM.

Elaborați tabelul analitic: Familii cu risc:

- greșeli frecvente în educația copiilor
- educație violentă
- familie monoparentală

TEMA 4. Copilul. Creșterea și dezvoltarea copilului prin impactul educației parentale

Plan:

- 1. Copilul. Etape și specificul creșterii/ dezvoltării*
- 2. Concept de dezvoltare globală a copilului*
- 3. Caracteristici și dificultăți în creșterea/ dezvoltarea copilului*

Obiective: la sfârșitul lecției studentul va fi capabil:

- Să definească conceptul de creștere și dezvoltare*
- Să caracterizeze etapele, formele și metodele de dezvoltare a copiilor de vârstă timpurie*
- Să intervină și să contribuie personal la dezvoltarea globală a copiilor de vârstă timpurie*

Dezvoltarea globală a personalității copilului apare atunci când el beneficiază de dragoste și securitate, de experiențe noi, de apreciere și de stimă, de responsabilitate și autonomie, consideră Mia Kellmer Pringle. Autoarea amintită recomandă 10 comandamente legate de educarea unui copil, (citată de J. P.Deschamps):

1. Oferiți copilului îngrijiri permanente, coerente, iubitoare, ceea ce este de o importanță fundamentală pentru sănătatea spiritului, la fel cum alimentația corectă este esențială pentru sănătatea corpului.

2. Oferiți copilului o mare din timpul și din înțelegerea dumneavoastră – jocul cu copilul, lectura sunt mult mai importante decât un menaj bine făcut.

3. Copilul are nevoie de experiențe noi și de comunicare permanentă, ceea ce îi asigură dezvoltarea spirituală.

4. Copilul va fi stimulat să se joace, singur sau cu alți copii, ceea ce permite explorarea, imitația, construcția și creația.

5. Atunci când eforturile copilului sunt încununare de succes, el trebuie felicitat, apreciat.

6. Părinții trebuie să-i dea copilului responsabilități din ce în ce mai mari, deoarece simțul responsabilității se dezvoltă doar prin activități practice.

7. Fiecare copil este unic în felul lui, astfel că părinții trebuie să-și adapteze comportamentul la caracteristicile acestuia.

8. Atunci când nu suntem de acord cu comportamentul copilului, manifestarea dezaprobarii trebuie să țină cont de temperament, vârsta și capacitatea de înțelegere a copilului.

9. Copilul nu trebuie amenințat cu pierderea dragostei sau cu abandonul; părinții pot respinge comportamentul copilului, dar nu-și pot respinge propriul copil.

10. Părinții nu trebuie să aștepte recunoștință, deoarece copilul nu și-a solicitat nașterea (Deschamps et al., 1981).

Educând părinții, se va realiza și o schimbare în mentalitatea părinților despre copil. Părinții trebuie să fie informați și să accepte că orice copil:

- este **personalitate** cu anumite caracteristici, speciale, diferite, în concordanță cu gradul de dezvoltare;
- are **drepturi egale** care trebuie recunoscute de către societate și în special de către părinți;
- copilul are o personalitate **individualizată**.

Bibliografia temei

1. Bower, G.H., Hilgard, E.R., (1974), Teorii ale învățării, Editura Didactică și Pedagogică, București.
2. Ionescu, M., (2000), Demersuri creative în predare și învățare, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca. Ionescu, M., (2003), Instrucție și educație - paradigme, strategii, orientări, modele, ClujNapoca.
3. Stefanovič, J., (1979), Psihologia tactului pedagogic al profesorului, Editura Didactică și Pedagogică, București.
4. Linksman, R., (1999), Învățare rapidă, Editura Teora, București.

Sarcini individuale

Elaborați prin metoda Ciorchine schema: Dezvoltarea globală a copilului de vârstă timpurie

Elaborați un eseu nestructurat despre rolul familiei în dezvoltarea globală a copilului prin respectarea drepturilor lui

TEMA 5. Metode de realizare a educației parentale la nivelul educației timpurii

Plan:

- 1. Metode specifice de educație parentală*
- 2. Strategii de educație parentală*

Obiective: *la sfârșitul lecției studentul va fi capabil:*

- *Să selecteze metode potrivite pentru educația parentală în IET*
- *Să aplice unele metode de educație parentală în IET*
- *Să evalueze calitatea aplicării metodelor de educație parentală*

În literatura de specialitate se susține că pot fi aplicate mai multe metode, în funcție de gradul de intervenție la nivelul educației parentale:

- **Metode de informare.** Sunt programele care urmăresc în principal să ofere informații părinților prin diverse canale, în ceea ce privește drepturile copilului, responsabilitățile parentale, nevoi ale copiilor, noțiuni despre dezvoltarea copilului, despre igienă, boli, alăptarea nou-născutului, vaccinări, îngrijirea copilului etc. În general, cele mai frecvente informații oferite părinților (în cadrul unor campanii de informare) sunt cele legate de aspectele medicale, fiind însoțite permanent de sfatul de a consulta medicul. Din această categorie fac parte și programe de informare din maternități sau secții de pediatrie, care pun accent pe îngrijirea, nutriția și observarea copilului de vârstă mică.

- **Workshop-ul** este considerat a fi “primul nivel *real* de educație parentală” (Carter, 1996, p. 10) pentru că se reduce asimetria puterii dintre specialist și participanți în condițiile unor interacțiuni intense în cadrul grupului și se poate realiza funcția de împuternicire a părinților. Este forma cea mai adecvată unei intervenții de grup specializat, dar care păstrează rolul de specialist și expert al educatorului parental.

- **Grupuri de discuții sau grupuri de suport.** Sunt considerate forme de organizare a educației parentale care pun accent pe latura reflexivă și pe rolul de facilitator al educatorului parental. Este o formă care potențează specificul cultural al mediului în care se desfășoară programul de educație parentală, valorifică experiența părinților și susține caracterul de *empowerment* al programului.

- **Evaluare sistematică și intervenție planificată** implică vizite la domiciliu și grup de lucru intensiv, specializat pentru diferite aspecte ale exercitării parentalității în condițiile existenței unei probleme specifice. Această formă de organizare a cursurilor de educație parentală a fost identificată în practica a două

organizații care oferă servicii de educație parentală pentru părinții care au copii cu dizabilități.

- **Intervenție clinică.** Este tipul de intervenție destinat părinților care se confruntă cu diferite probleme care creează disfuncții majore în familie, ce afectează relațiile cu copiii și generează crize majore în mediul familial. În cazul programelor analizate, *intervenția clinică* este planificată în cadrul programelor mici (cu un număr redus de beneficiari) și care se concentrează asupra unor categorii de părinți cu probleme specifice (adolescenți delincvenți, adolescenți cu dizabilități etc.) și are nevoie de o expertiză specifică în domeniul terapeutic sau clinic (nu orice educator parental este capabil de intervenție clinică, pentru această este necesară o pregătire specializată).

Metoda cea mai adecvată pentru educația copilului este dialogul care poate avea loc în orice împrejurare: plimbare, joacă, vizionare a ceva, muncă, vizite, excursii etc.

Jocul este cea mai bună psihologie inversă

- Un tată povestește cum i-a făcut pe copii să mănânce legumele din farfurie, mereu abandonate, în ciuda rugămintelor părintești. „Le-am pus la mine pe farfurie și le-am spus celor mici că toate sunt ale mele și nu au nici o șansă să le fure, să le mănânce ei. În timp ce încercam să-l împiedic pe unul din ei să se apropie de ele, celălalt se strecura și le mânca.

- Un alt joc este ca cei mici să-și mănânce legumele cu spatele la mine, apoi să anunțe că nu vor să se atingă de ele. Când mă prefăceam indignat și veneam să le controlez farfuriile, zice acel tată, copiii se distrau pe cinste când vedeau uimirea mea prefăcută în fața farfuriilor goale.“

- Trezirea de dimineață: „Când eram copil, refuzam să mă scol devreme. Mama mi-a propus să-l păcălim pe tata, să-l facem să creadă că încă dorm când el vine să mă trezească. Mă pune să mă îmbrac și să mă ascund sub pătură, să mă prefac că dorm. Tata venea să mă trezească și rămânea mereu cu gura căscată, pentru că eu eram gata îmbrăcat și pregătit. Acest joc a mers pentru mine ani de zile, niciodată nu m-am întrebat dacă nu cumva eu sunt cel păcălit.”

- **Lasă copilul să aleagă.** Copiilor le place să poată decide ei, acest lucru le mărește sentimentul de control. Autonomia este unul dintre factorii motivatori cei mai puternici. Dacă refuză tot ce este legumă din farfurie, le poți spune că au dreptul să aleagă între mazăre și morcovi, de exemplu. Dându-i această libertate, pui de fapt puterea în mâinile lor, astfel că nu vor avea de ce să riposteze.

Lăsându-l pe copil să aleagă, îi crești sentimentul de autonomie și, în același timp, îi pui în față opțiuni care sunt acceptabile și pentru tine.

•**Folosește competiții și premii.** Prin psihologia inversă, poți transforma o activitate neplăcută pentru copii într-un concurs. Dacă cei mici nu vor să-și strângă jucăriile din cameră, spune-le că le pot lăsa acolo, dar te gândești să dai un premiu celui care umple cel mai repede un coș cu jucării. Poți să participi și tu la competiție, spunând copilului: „Pariez că eu strâng jucăriile astea mai repede decât tine.” „Copilul meu se opune, de câte ori îi spun să pună jucăriile la loc. Dar îi plac concursurile și să fie cronometrat când face ceva, ca să arate cât este de rapid. Așa că am găsit o metodă nouă. Îl provoc să pună cât mai repede în cutie jucăriile roșii. Apoi, îl întreb dacă le poate pune mai repede pe cele albastre. Pe cele verzi. Și așa mai departe, până când toată camera este curată.“

CHESTIONAR PENTRU PĂRINȚI (1)

Citiți afirmațiile de mai jos și dați o notă de la 1 la 10, unde 1 înseamnă că sunteți total împotriva afirmației, iar 10 înseamnă că sunteți total de acord cu aceasta. Încercuiți nota care reprezintă cel mai bine opinia dvs. Puteți alege orice notă între 1 și 10 pentru a vă nuanța răspunsul:

1. Dacă un părinte își iubește copilul trebuie să îi îndeplinească toate dorințele

Total împotrivă						Total de acord			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	

2. Dacă un părinte vrea să-și disciplineze copilul trebuie să-l pedepsească de fiecare dată când greșește

Total împotrivă						Total de acord			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	

3. Un copil bun este cel care își ascultă întotdeauna părinții

Total împotrivă						Total de acord			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	

4. Un copil trebuie lăsat de mic să ia decizii

Total împotrivă						Total de acord			
-----------------	--	--	--	--	--	----------------	--	--	--

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

5. Dacă un copil nu-și ascultă părintele înseamnă că nu-l respect

Total împotrivă Total de acord

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

6. Dacă un părinte vrea să-și disciplineze copilul trebuie să-l laude de fiecare dată când face ceva bun

Total împotrivă Total de acord

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

7. Un copil bun este cel care are rezultate bune la grădiniță

Total împotrivă Total de acord

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

8. Părinții sunt cei care trebuie să decidă pentru copiii lor în orice aspect din viața acestora

Total împotrivă Total de acord

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

9. Dacă un părinte vrea să-și disciplineze copilul trebuie să-l recompenseze de fiecare dată când face ceva bun

Total împotrivă Total de acord

1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---

CHESTIONAR PENTRU PĂRINȚI (2)

1. Spuneți cel puțin un lucru bun / pozitiv / care vă place, pe care l-ați descoperit la copilul dvs.?.....

2. Care este, după părerea dvs. cel mai greu lucru în a fi copil?

3. Cât timp petreceți zilnic cu copilul/copiii dvs.?
4. Care sunt cele mai frecvente cauze ale discuțiilor în contradictoriu cu copilul/copiii dvs.?
 • vestimentație
 • anturaj (prieteni)
 • televizorul
 • altele, specificați care?.....
5. Cum procedați atunci când copilul/copiii dvs. încalcă regulile?

6. Enumerați câteva recomandări pe care le-ați făcut copilului/copiilor dvs. în legătura cu un stil de viață sănătos?

- 7.a. Ce-i place copilului dvs. să facă în timpul liber?.....

- 7.b. Alegeți una dintre preocupările de mai sus pe care ați încuraja-o.

- Care sunt activitățile familiale pe care ați dori să le facă mai bine copilul/copiii dvs.?.....

Bibliografia temei

1. *Educăm cu încredere*. Ghidul facilitatorului pentru educația parentală. Biblioteca Pas cu Pas, Chișinău, Editura Epigraf, 2010.
2. Holt România, (2002) *Ghiduri de bună practică în asistența socială a copilului și familiei*, Editura Lumen, Iași;
3. Stern H. H., (1972) trad. Otilia Ghiulea, *Educarea părinților în lume*, Editura didactică și pedagogică, București;
4. Simona Maria Glăveanu,(2012), *Programe de educație parentală*. Training de dezvoltare a competenței parentale. Ediția I. Editura universitară, București
5. T.Cojocaru s.a. (2011), *Studiul Educația parentală în România*, București

6. Speranța Farca, coord.(2010), *Acasă” la grădiniță! / Ghid pentru părinți.*
București

Sarcini individuale

Descrieți 3 metode de educație parentală pozitivă după algoritmul-

Denumire-

Scop-

Materiale-

Etape-

Evaluare-

Descrieți 2 metode pe care le aplicau părinții în/pentru educația DV

TEMA 6. Rolul părinților în socializarea copiilor

Plan:

- 1. Concept de socializare. Socializarea copiilor de vârstă timpurie*
- 2. Competențe de socializare la copiii de vârstă timpurie*
- 3. Modelul adultului în formarea competențelor de socializare la copiii de vârstă timpurie*

Obiective: la sfârșitul lecției studentul va fi capabil:

- Să definească conceptul de socializare*
- Să caracterizeze un copil care socializează ușor*
- Să intervină cu strategii eficiente pentru a forma/ dezvoltă competențele de socializare la copii*

Problema socializării copiilor pe parcursul ultimelor decenii a fost studiată profund în psihologie și pedagogie. Cercetătorii au constatat că această problemă ar putea fi diminuată prin crearea unui context social necesar copilului, deoarece socializarea este un proces bilateral, realizat, pe de o parte, de către adult, care le atribuie copiilor treptat experiența umană socială, iar, pe de altă parte, a unui sistem de cunoștințe, norme, valori, care îi permit persoanei să funcționeze în calitate de membru cu drepturi depline ale societății”.

Se consideră de asemenea că:

- finalitatea procesului de socializare este reprezentată în adaptarea, integrarea individului în societate și în lumea valorilor;
- factorul determinant în formarea identității unei personalități este mediul social.

Aici are loc socializarea primară a copilului, care se realizează în trei etape:

- prima etapă începe în familie;
- a doua continuă la grădinița;
- a treia – se realizează prin adaptarea copilului la lumea adulților și a semenilor.

Pedagogii menționează că socializarea calitativă a oricărei personalități se realizează prin îmbinarea proceselor de: adaptare, integrare, autodezvoltare, autoactualizare. Succesul acestui proces depinde de poziția activă a individului și de asimilarea de către acesta a experienței sociale.

În rezultatul cercetărilor efectuate în psihopedagogie, s-a evidențiat că mecanismele socializării sunt:

- adoptarea succesivă de statusuri și roluri sociale (preșcolar, școlar etc.);
- formarea abilității de învățare socială (independentă);
- organizarea corectă a procesului de învățare instituționalizată;

– dezvoltarea capacității de a învăța atât prin activitatea de joc, cât și prin comunicare;

– formarea deprinderii de a identifica etc.

Socializarea copilului de vârstă timpurie se efectuează treptat fie sub influența mediului social, fie în procesul educativ când este influențat de grupurile sociale în care trăiește, persoanele cu care comunică, cercul interior de interese personale.

Principalele obiective de socializare a copiilor în preșcolaritate prevăd formarea:

- priceperii de a stabili diverse contacte sociale;
- capacității de a acționa împreună cu semenii;
- abilității de a se include într-un sistem corect de învățământ.

Procesul de socializare a copilului prin educație trebuie să includă:

- diverse sfere ale culturii sociale;
- posedarea unei culturi comunicative (educația moral-spirituală);
- acumularea cunoștințelor din domeniul culturii naționale (educație civică și patriotică);
- respectarea culturii etnice (educarea toleranței);
- posedarea unor noțiuni și aspecte din cultura juridică (educația pentru drept);
- cultura sano-igienică (educația sanitară);
- cultura ecologică (educația pentru mediu) etc.

Principalele direcții în dezvoltarea socială a copilului de vârstă timpurie sunt:

- influența naturală a factorilor sociali;
- includerea sistematică a copiilor într-un proces de educație și instruire bine organizat și ordonat.

Procesul educativ e necesar să includă:

- familiarizarea copiilor cu lumea obiectelor și a naturii;
- comunicarea de către adulți a cunoștințelor;
- familiarizarea copiilor cu lumea relațiilor umane.

Mecanismele de socializare a copiilor conform afirmațiilor psihopedagogilor sunt:

- imitarea;
- identificarea emoțională;
- orientarea socială;
- reglementarea normativă și inductivă;
- experiența socială și culturală
- creativitatea;
- monitorizarea;
- evaluarea;
- reglementarea prin reflex etc.

În procesul de socializare, cadrele didactice trebuie să ia în considerare și să păstreze trăsăturile caracteristice ale fiecărei individualități (ale fiecărui copil). Pe

de o parte, este necesar să se efectueze: „deschiderea” continuă a individului spre diversitatea lumii sociale iar, pe de altă parte, este înțelegerea de către copil a diversității sociale a lumii din jur prin intermediul lumii sale interioare. Apariția acestei „înțelegeri” va contribui la realizarea scopului viitoarei personalități de a se afirma ca un subiect de utilitate publică și de cultură. În psihopedagogie este dovedit, de asemenea, că socializarea copilului preșcolar se realizează prin activitățile de bază din copilăria timpurie. Prin intermediul acestor activități (și în fond al celei de joc) copiii:

- se familiarizează cu lumea adulților;
- iau cunoștință de valorile general-umane, cele naționale (la nivel elementar) și de cultură;
- învață roluri sociale și comportamentale;
- explorează și însușesc realitatea;
- însușesc cele mai importante fapte și evenimente semnificative;
- dezvoltă abilitatea de a stabili contacte sociale etc.

Evidențierea nivelului de socializare a copiilor se poate face în baza Standardelor de Stat prin monitorizare și evaluare. Important este ca să se reliefeze cunoștințele și competențele din diverse sfere ale culturii sociale: comunicativă, națională, etnică, juridică, comportamentală etc.

Eficacitatea dezvoltării sociale a fiecărui copil trebuie să se determine în rezultatul unei monitorizări adecvate. Nivelul de socializare poate fi determinat de către cadrele didactice și caracterizat în baza termenilor de vârstă, sex și a trăsăturilor comportamentale individuale, evidențiind: prezența curiozității; nivelul de formare a valorilor; nivelul activității cognitive; calitatea relațiilor cu semenii. Deci, prin evaluare e necesar să se evidențieze principalele componente de socializare a copiilor și anume: componente axiologice, comunicative, cognitive, valorice. Criteriile în baza cărora se determină nivelurile de formare sunt: valorile însușite, calitățile comunicative formate, activitatea cognitivă, capacitățile de relaționare și a celor atitudinale.

Suștinând ideea că aceștia sunt și indicii de bază care caracterizează comportamentele de socializare, putem face următoarele concluzii teoretico-aplicative:

1. În știință este dovedit că socializarea constituie „procesul de continuă transformare a individului din ființă biologică într-un subiect al unei culturi specifice”.

2. Pentru a socializa copilul, pentru a-l dezvolta corect este necesar un context social care îi oferă situații multiple de comunicare socială și afectivă.

3. În procesul de socializare situațiile concrete transmit și structurează la copil:

- modalitățile de comunicare (coduri lingvistice, coduri simbolice, expresive, nonverbale etc.);
- modele sociale de comportament (cognitiv, afectiv, verbal, motor etc.);
- modalități de cunoaștere, învățare (seturi instrumentale);
- posibilități de relaționare (ca forme de comportament caracteristice vieții de grup);
- modelarea motivațional-afectivă (manifestată prin formarea de atitudini)
- formarea de aptitudini corecte etc.

4. Aptitudinea de socializare este o caracteristică esențială a naturii umane. Ea cere dezvoltarea și formarea facultăților acționale, de relaționare, intelectuale, afective etc.

5. Socializarea umană este stadială.

6. Finalitatea procesului de socializare a copilului este reprezentată de integrarea lui în societate și în lumea valorilor.

7. Principalele competențe ale socializării, bazele cărora pot fi puse în preșcolaritate sunt:

- formarea la copii a priceperilor de a stabili contacte sociale;
- dezvoltarea capacității de a acționa împreună cu semenii;
- însușirea treptată a deprinderilor de adaptare la viața societății;
- educarea dorinței de a se integra în mediul social.

8. Conținutul procesului de socializare și de educație socială a copiilor de vârstă timpurie trebuie prevăzut într-un Curriculum, într-o programă specială, care va include:

- modul de organizare a procesului pedagogic;
- utilizarea unei diversități metodologice a tehnicilor educaționale (a unei metodologii formative);
- diversitatea componentelor educativ-instructive: axiologice, culturale, umaniste, antropologice, sinergetice, structurale, complexe, de activitate, de mediu, centrare a activităților de bază pe copil etc.

9. Propunem ca principalele direcții ale procesului de socializare a copilului de vârstă timpurie să fie organizate în corespundere cu cele stipulate în „Concepția și curriculumul socializării preșcolarilor” cele de bază fiind:

- Cunoașterea de sine și conștientizarea necesității respectării regulilor sanoigienice;
- Formarea cunoștințelor inițiale și a atitudinilor corecte pentru patrimoniul național și universal;

▪ Dezvoltarea sentimentelor patriotice. Utilizând diverse metode și procedee de lucru, adulții vor structura procesul instructiv-educativ și de evaluare în baza următoarelor particularități psihopedagogice ale copiilor:

- perceperea emotivă a mediului ambiant;
- gândirea intuitiv-concretă;
- profunzimea primelor sentimente;
- perceperea elementară a evenimentelor sociale;
- dorința de a se integra în societate.

Elemente de ecologie socială a familiei Teoria abordării ecologice a fost făcută de Super și Harkness (1997) după Modelul ecologic al lui Bronfenbrenner. Esența acestei teorii constă în includerea microsistemului (copilul în interiorul familiei în care își petrece viața cotidiană) în mezosistem: mediul de contact familie comunitate și acestea în macrosistem reprezentat de comunitate și social, care constă în obiceiuri și tradiții, servicii și instituții. Din această integrare rezultă modelele de creștere și educație a copilului. Sistemul ecologic a fost inițial abordat în medicină/pediatrie și extins în educația și îngrijirea copilului. Ecologia socială a familiei în studiul nostru vizează climatul familial, relațiile și interacțiunile între membrii familiei care să favorizeze confort psihologic (sănătatea mintală), solidaritatea membrilor care să garanteze evoluția firească a tuturor membrilor familiei dar, în special, al copilului în dezvoltarea sa normală. Ecologia familiară este sub determinări culturale, fiind strâns legată de mediul, educația părinților și condiția socio-economică a familiei în contact cu comunitatea din care face parte. Referitor la certurile în familie, în jur de 6% dintre părinți nu au vrut să răspundă la întrebările investigatorilor. În rest, ceilalți au afirmat că apar certuri cu frecvențe variabile de la o familie la alta. Familiile cu certuri mai frecvente (cel puțin o dată pe săptămână) au avut o pondere de 15,4%. Au predominat familiile care afirmă că nu se ceartă aproape niciodată (48,6%) sau, cel mult, o dată pe luna (27,1%). Diferența între cele două medii este dată de certurile mai frecvente (de câteva ori pe săptămână) unde ponderea familiilor din rural este dublă față de cea din urban. Pe ansamblu, peste 42,6% dintre părinți recunosc că se ceartă în prezența copilului, ponderi foarte apropiate între mediul urban și rural.

Utilizarea pedepsei copilului: Pedepșa intervine în dorința de disciplinare a copilului și aceasta, după cum se conturează și în acest studiu, părinții o stabilesc după vârsta de 1 an. După această vârstă a copilului, părinții încep să impună reguli și încălcarea acestora este sancționată prin pedepse. Nu se remarcă o diferențiere a regulilor în funcție de gen. 88% consideră că nu trebuie să fie reguli diferite pentru băieți și, în acest caz, ponderea respondenților din mediul rural este apropiată de cea din urban. La intervalul 1- 3 ani, 1/4 dintre părinții își pedepsesc copii cu o pondere aproximativ egală în urban și rural, iar dintre aceștia 48% aplică pedepse

fizice. Mama este cel mai frecvent cea care are autoritatea aplicării pedepsei-85% din totalul respondenților în ambele medii de reședință.

Bibliografia temei

1. Cristea S. Fundamentele pedagogiei. Iași. Polirom, 2010
2. Cuznețov L. Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei, Chișinău: CEP UPSC, 2008, ISBN 978-9975-70-717-6
3. Cuznețov L. Educația pentru familie din perspectiva educației permanente. Cadru conceptual și metodologic, Chișinău, Editura: Primex-com SRL, 2013, ISBN 978-9975-4253-2-2
4. Cuznețov L. Fundamente teoretice și metodologice ale educației pentru familie, autoreferatul tezei de doctor habilitat, Chișinău, 2005
5. Cuznețov L. Pedagogia și psihologia familiei. Suport de curs, Chișinău, Editura: Primex-Com, 2014, ISBN 978-9975-4253-8-4
6. Cuznețov L. Axiologia educației familiale: Aspecte filosofice și pedagogice de cultivare a copilului prin intermediul valorificării eficiente a timpului liber și a modului demn de viață, în Revista științifică a USM, nr. 9 (39), 2010, ISSN 1857 2103
7. Cuznețov L. Filosofia practică a familiei, Chișinău, Editura: CEP USM, 2013, ISBN 978-9975-71-418-1
8. Cosmovici A. Iacob I. Psihologie socială. Iași. Polirom. 2008.
9. Maslov A. Motivație și personalitate. București. Editura 3, 2007
10. Cemortan S. Educația civică în preșcolaritate. Chișinău: Stelpart, 2010.
11. Pescaru A. Familia azi. O perspectivă sociopedagogică. București. Aramis, 2006
12. Văideanu G. Educație. București. EDP, 1996

Sarcini individuale

Elaborarea listei competențelor de socializare a copiilor de vârstă timpurie

Elaborarea **Graficului T** în vederea modelelor pozitive/ negative ale părinților în vederea socializării copiilor

TEMA 7. Dezvoltarea competențelor de educație nonviolentă. Formarea comportamentelor pozitive

Plan:

- 1. Violența. Violența în familie*
- 2. Tipuri și caracteristici ale violenței în familie. Bulling-ul*
- 3. Educația nonviolentă*

Obiective: la sfârșitul lecției studentul va fi capabil:

- Să definească conceptul de violență*
- Să caracterizeze un copil supus violenței domestice*
- Să intervină (conform cadrului legal) în situații de violență domestică*

Violența reprezintă utilizarea forței și a constrângerii de către un individ, grup, clasă socială în scopul impunerii voinței asupra altora.

Tipurile violenței

- Violența fizică – utilizarea forței în scopul provocării suferinței fizice.
- Violența psihică - utilizarea unui limbaj care influențează negativ dezvoltarea personalității unei persoane.
- Violența instituțională apare când o instituție neagă drepturile fundamentale ale unora dintre membrii ei; când violența este instituționalizată, ea devine o parte a culturii și este acceptată de către societate.

Întâlnim, tot mai des, aspecte violente în lumea în care trăim. Uneori nici nu mai realizăm că suntem agresați de ceilalți fizic/psihic. Sunt manifestări violente care chiar produc plăcere sau satisfacție (sporturi ca boxul, rugby-ul, fotbalul american etc.) sau manifestări pe care le considerăm firești din punct de vedere social (discuții agresive cu superiorii/subalternii, sancțiunea fizică aplicată copiilor etc.). Ca dascăli și ca părinți e bine să descurajăm orice manifestare violentă și să aducem argumente pentru dezvoltarea unui comportament prosocial.

a. Violența domestic. Aceasta include toate aspectele de violență apărute într-o relație de tip familial, între rude de sânge, rude prin alianță, soți sau concubini. Violența domestică este reprezentată de orice formă de agresiune fizică sau verbală, abuz sau intimidare a unuia dintre membrii familiei. Violența naște violență. Părinții violenți transmit copiilor lor modele comportamentale defectuoase. Din postura de spectatori, copiii devin actori. Fie ei băieți sau fete tind să reproducă pe scena vieții, comportamentele violente învățate în familie sau la nivelul grupului de covârșnici din care fac parte. Cei care agresează, de regulă, se comportă astfel din cauza unor sentimente de furie și ostilitate, din cauza deprimării și lipsei de încredere în sine, egocentrismului, necesității imperative de a controla și domina și, nu în ultimul rând, a lipsei de comunicare.

- Abuz fizic—lovirea cu palma, cu pumnii, distrugerea bunurilor din casă, afectarea integrității corporale.
- Abuz sexual—orice contact sexual nedorit de către partener/parteneră, viol.
- Abuz psihologic—degradarea continuă și umilirea partenerii/partenerului, abuzul emoțional folosit în manipularea și controlul partenerului.
- Abuz verbal—comentarii umilitoare, insulte, jigniri, care induc în victimă sentimente de spaimă și scăderea, în timp, a stimei de sine.
- Abuz economic—apare atunci când unul dintre parteneri deține controlul economic exclusiv.
- Abuz social—abuz verbal în fața altor persoane, umiliri, glume, critici referitoare la aspectul fizic și calitățile intelectuale.

b. *Violența domestică asupra copilului.* „Încă nu știm cum ar arăta lumea în care copiii ar fi crescuți fără a fi supuși umilințelor, în care părinții i-ar respecta și i-ar trata serios, ca pe niște ființe umane” (A. Miller, Pentru binele tău propriu, 1987).

Violență în familie - este orice act vătămător, fizic sau emoțional care are loc între membrii unei familii. Aceasta poate include un singur episod sau mai multe acte de violență, formând un model de comportament abuziv prin exercitarea controlului. Violența în familie este un comportament intenționat. Scopul violenței în familie este stabilirea și exercitarea puterii și controlului asupra altei persoane. Violența este folosită pentru a intimida, umili sau înfricoșa victima. Bărbații deseori folosesc violența împotriva partenerelor lor intime, inclusiv asupra actualelor sau fostelor soții, prietene ori parteneri. Violența apare atunci când o persoană obține și menține puterea și controlul asupra unei alte persoane, în cadrul unei relații intime. Este un model de comportament, în care partenerul intim aplică violența fizică, constrângerea, amenințările, intimidarea, izolarea și abuzul emoțional, sexual și economic pentru a controla sau schimba comportamentul celuilalt partener. Abuzatorul ar putea fi soțul sau fostul soț, concubinul sau partenerul cu care ai o relație, chiar și dacă nu locuiți împreună. Pentru a înțelege mai bine toate modalitățile pe care le poate folosi abuzatorul pentru a deține puterea și controlul asupra victimei, poți să vezi schema ce reprezintă ceea ce adesea se numește "*Cercul Puterii și Controlului*". Cercul Puterii și Controlului demonstrează relația dintre violența fizică, cea sexuală și intimidarea, coerciția și manipularea soției și copiilor care sunt deseori folosiți de abuzator. Abuzatorul folosește aceste tactici pentru a menține puterea și controlul obținut prin violența fizică și sexuală. Chiar și un singur incident de violență fizică sau amenințare cu violența fizică poate fi suficient pentru instalarea puterii și controlului asupra partenerii. Acest control și putere este apoi susținut de abuzul non-fizic și

coerciție. De exemplu, un abuz verbal urmat de un abuz fizic dispune de pericolul producerii unui nou abuz fizic și astfel ar putea să fie suficient pentru a asigura puterea și controlul abuzatorului chiar și fără aplicarea violenței fizice propriu-zise.

Cine poate fi supus violenței? Violența se poate întâmpla oricui. Violența în familie nu depinde de condiția socială, de educație, de rasă, religie sau orientare sexuală. Pot fi afectate femeile: tinere sau în etate, căsătorite sau într-o relație, cu copii sau fără copii, bogate sau sărace, care au serviciu sau sunt casnice.

Majoritatea abuzatorilor sunt bărbații. Ei pot să dea impresia de persoane delicate, să fie răutăcioși, gălăgioși sau tăcuți și pot fi robuști sau scunzi. Există probe care sugerează că băieții care cresc în cămine unde are loc violența în familie, deseori devin abuzatori la maturitate, totuși sunt mulți bărbați violenți care nu au crescut în familii violente, iar mulți băieți din familii violente nu devin abuzatori la maturitate. Agresorul poate fi soțul, fostul soț, partenerul sau fostul partener. Statutul economic sau profesional nu este un factor care determină pe cineva să aplice violența în familie sau să devină victimă a violenței în familie – abuzatorii și victimele pot fi muncitori sau profesori universitari, judecători sau portari, medici sau infirmieri, învățători, șoferi de camioane, constructori sau funcționari de magazin. În Moldova, 63% dintre femei sunt afectate de violența în familie din partea soțului/partenerului pe parcursul vieții de la vârsta de 15 ani, iar o femeie din 10 a menționat că cel puțin o dată pe parcursul vieții a suferit din cauza violenței economice. În întreaga lume, în medie, cel puțin o femeie din trei, este bătută, forțată sexual sau abuzată în alt mod de partenerul său intim pe parcursul vieții (Comisia pentru Statutul Femeilor, 2000).

Violența poate avea mai multe forme:

- *Violența fizică:* îmbrânciri, palmuiri, loviri cu/de obiecte, lovituri cu picioarele sau cu pumnul, tragere de păr, izbirea victimei de pereți sau de mobilă, sugrumare, etc.

- *Violența psihologică:* umiliri și înjurături, batjocorire, criticarea opiniilor sau sentimentelor, amenințări cu bătaia, amenințare că o să ia copiii, folosirea copiilor pentru a trezi sentimente de vină, neglijare, amenințare, distrugere demonstrativă a obiectelor, manipulări psihologice sau izolarea forțată de prieteni, familie, copii, școală și/sau serviciu etc.

Abuzul emoțional este grav. Rănile emoționale ar putea să se vindece foarte greu.

- *Violența sexuală:* constrângere la relații sexuale sau atingeri nedorite, contactul sexual continuat după cererea de a-l opri, sau forțarea cuiva să se supună la o relație sexuală neprotejată sau umilitoare.

• *Violența economică*: interzicerea de a avea sau păstra un serviciu, limitarea accesului la veniturile și bunurile familiei, de a avea bani proprii, lipsire de mijloace de existență precum hrană, medicamente, etc.

• *Abuz economic*: Încercarea de a face persoana dependentă financiar, de exemplu menținerea unui control total asupra resurselor financiare, îngrădirea accesului la bani, interzicerea frecventării școlii/continuării studiilor sau angajării la un post de muncă.

• *Violența spirituală*: De exemplu: limitarea sau interzicerea practicării unui cult religios sau unui mod de viață.

Ce este abuzul fizic? Abuzul fizic este probabil cea mai recunoscută formă de abuz. Poate duce la răni fizice, și, în unele cazuri, la amenințarea vieții. Nu întotdeauna lasă semne sau cicatrici vizibile. Dacă vă trage de păr sau aruncă cu un ou în dumneavoastră, este tot violență domestică. Nu subestimați ceea ce vi se întâmplă. Adesea, în timp se înrăutățește. Aceasta include:

- *A fi împinsă*
- *A fi lovită și palmuită.*
- *A fi bătută cu bețe, bâte de golf, bâte de hurley, ciocane și curele etc.*
- *A fi înjunghiată cu cuțite și bucăți de sticlă.*
- *A vă astupa gura pentru a nu țipa în timpul atacurilor fizice.*
- *A fi scuipată și murdărită de urină.*
- *A fi bătută sever, a fi trasă de păr.*
- *A fi bătută și violată în timpul sarcinii, a fi aruncată pe scări în jos în timpul sarcinii.*
- *A fi lovită cu capul de pereți și de geamurile mașinii etc.*

Ce este abuzul emoțional? Abuzul emoțional este un mod mult mai eficient de a stabili un dezechilibru de putere într-o relație. Adesea nu este văzut cu ochiul liber sau nu poate fi definit de către cei din afara relației. Abuzul emoțional este la fel de dăunător ca și violența fizică. Adesea implică amenințări cu abuz sexual și fizic.

Aceasta include:

- *A fi înjosită*
- *A fi criticată în mod constant*
- *A fi controlată și monitorizată în mod constant prin folosirea tehnologiei: inclusiv verificarea și înregistrarea folosirii telefonului; verificarea conectărilor telefonice și citirea tuturor mesajelor; abuzatorii folosesc programele spion pentru a citi emailurile și instalează pe ascuns camere în casă.*

• *Amenințări din partea abuzatorului că va omorî femeia, copiii, membrii ai familiei femeii, sau pe el însuși, inclusiv detalii despre cum și unde va face acest lucru.*

- Proprietățile sunt distruse, inclusiv mașinile, mobila, hainele și casa.
- Se referă la dumneavoastră folosind un limbaj jignitor, le considera „un lucru”, folosește de asemenea termeni cum ar fi, „ticăloasă”.
- A fi încolțită, deoarece abuzatorul îi ia cheile de la mașină, îi golește rezervorul de benzină, îi fură sau îi distruge telefonul, astfel încât femeia nu poate căuta ajutor.
- A nu fi niciodată lăsată singură; femeile pot fi urmărite din cameră în cameră; sunt însoțite la toate activitățile din afara domiciliului.

Ce este BULLYNG-ul

Bullying reprezintă o formă de abuz, în detrimentul stării de bine și dezvoltării sănătoase și armonioase a elevilor. Poate fi o formă simplă de neglijare sau se poate extinde la forme complexe de abuz fizic, emoțional, excluderea din activități, discriminarea, nerespectarea drepturilor, etc. Bullying-ul este provocat de acele persoane care nu primesc suficientă atenție, care doresc astfel să iasă în evidență. Copiii sau persoanele care sunt agresori (în limba engleză bullies) sunt de fapt cei care vor să demonstreze că au o bună stimă de sine, că dețin controlul și sunt superiori celorlalți. Acest concept a fost fondat de Psihologul norvegian Dan Olweus, care este recunoscut ca pionier și fondator al conceptului. În 1993 în cartea ”Bullying at school”, el identifică caracteristicile copiilor, care practică un astfel de comportament!

Cum se manifestă bullying-ul? Cel care este violent :

- *strigă pe nume într-un anumit fel (răstăit sau mieros) care deranjează*
- *pune în încurcătură în mod intenționat sau neintenționat (la lecție, în afara școlii, terenul de sport, la discotecă, la magazin etc.);*
- *lovește, împinge, supără*
- *bârfește, ignoră, exclude, etichetează persoane;*
- *șantajează, minte, înșală, intimidează, fură bani, obiecte, idei;*
- *postează mesaje nepotrivite pe Internet cu adresă exactă, dă telefoane în mod abuziv,*
- *trimite mesaje inadecvate pe telefon;*
- *folosește un limbaj vulgar*
- *face pe ceilalți să se teamă, pentru a se simți mai puternic etc.*

Bune practici în domeniu

În Austria elevii interesați au participat la cursuri interactive de mediere a conflictelor, prin metode, cum ar fi: exerciții de grup, joc de rol, tehnici de prezentare, tehnici art-creative. Obiectivul principal a fost încurajarea copiilor în asumarea responsabilității pentru o rezolvare a conflictelor din viața lor fără violență.

În Japonia, într-o școală, în urma constatării creșterii nivelului de bullying între elevi și între elevi - cadre didactice, o profesoară de desen a inițiat și implementat proiectul „Creativitate plastică contra violenței” (de exemplu: decupaje creative de primăvară sau dedicate apei, prin care elevii acesteia au fost implicați în decorarea școlii și, implicit, în crearea unui mediu pozitiv de învățare

În România a fost implementat programul 10 zile ale păcii. Au fost realizate numeroase lecții antiviolență, activități de consiliere școlară, piese de teatru, activități de formare cu părinții, cadrele didactice, etc.

Ce este abuzul sexual? Atunci când există o dinamică a abuzului și controlului într-o relație intimă, există un risc foarte mare să apară și abuzul și intimidarea sexuală. Este mai greu pentru femeile care sunt abuzate de către partenerul lor să negocieze o relație sexuală egală și liberă cu acest partener.

Aceasta include:

- A fi violată și bătută în mod repetat: a fi dezbrăcată cu forța și violată; a i se spune că e datoria ei să întrețină relații sexuale cu abuzatorul.
- A fi violată în fața copiilor.
- A fi violată în cazuri deosebite de vulnerabilitate fizică, de exemplu, chiar după nașterea unui copil.
- Degradarea sexuală inclusiv folosirea pornografiei grafice și explicite.

Ce este abuzul financiar? Abuzul financiar este o formă de violență domestică prin care abuzatorul folosește banii ca un mod de a-și controla partenerul. Este o tactică pe care abuzatorii o folosesc pentru a câștiga putere și dominare asupra partenerilor lor și are ca scop de a izola femeia într-o stare de dependență financiară completă. Prin faptul că acesta controlează accesul femeii la resursele financiare, abuzatorul se asigură că femeia este forțată să aleagă între a rămâne într-o relație abuzivă sau a face față unei sărăcii extreme.

Aceasta include:

- *Controlul asupra finanțelor familiei.*
- *A nu avea permisiunea de a avea un venit independent.*
- *Obligația de a da socoteală pentru toate cheltuielile inclusiv să aducă chitanțe și să dea socoteală pentru tot ce s-a cheltuit.*
- *A nu avea permisiunea să cumperi lucruri personale cum ar fi tampoane sanitare.*
- *A lua toate cardurile de bancă ale femeii și a goli conturile comune.*
- *Neplătirea sau plata neregulată pentru întreținerea copiilor.*
- *Falsificarea semnăturilor femeii pe cecuri.*
- *Reținerea banilor pentru femeile care nu vor să întrețină relații sexuale.*
- *A nu da bani pentru mâncare pentru femei și copii și bani pentru plata facturilor de întreținere.*

- *Folosește recesiunea ca motiv pentru a-și justifica abuzul ș.a.m.d.*

Dacă vă aflați sau credeți că v-ați putea afla într-o relație abuzivă, puteți suna astăzi la Linia Telefonică de Asistență cu tarif gratuit al Organizației de Asistență pentru Femei 1800 341 900 pentru a primi mai multe informații și sprijin. Nu uitați că nici o cultură sau religie nu tolerează violența domestică. Violența domestică este descrisă ca fiind „cea mai democratică infracțiune”. Nu există un anumit „tip” de casă în care se întâmplă acest lucru. Nu există un anumit „tip” de femeie căreia i se întâmplă. O femeie din cinci este afectată de violența domestică în Irlanda, neținând cont de vârstă, statutul civil, etnie, religie sau trecutul socio-economic.

ATENȚIE! oricare din aceste forme de abuz ar putea fi aplicate de abuzator și asupra copilului tău. În caz că suspectezi așa ceva, apelează de urgență la organele de protecție a copilului!

Cinci caracteristici principale ale violenței în familie:

- Violența în familie este un comportament învățat;
- Violența în familie este un comportament repetitiv și cuprinde diferite tipuri de abuz care pot trece dintr-unul în altul sau în combinație;
- Făptuitorul este cauza violenței domestice și nu consumul de alcool, victima sau relațiile dintre ei;
- Pericolul pentru victimă și copii crește pe timpul separării dintre parteneri;
- Comportamentul victimei depinde de modurile de supraviețuire la care a aderat.

Copiii trebuie să se bucure de drepturile lor, ca orice persoană. Pedepsa fizică reprezintă o violare gravă a drepturilor copiilor la integritate fizică și emoțională. Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului cere statelor părți, să protejeze copiii împotriva „tuturor formelor de violență fizică și emoțională” (art.19).

Conform literaturii de specialitate, educarea copiilor prin utilizarea pedepsei corporale conduce la dezvoltarea de atitudini și comportamente violente atât pe perioada copilăriei, cât și mai târziu, în viața de adult. Pedepsa fizică are consecințe negative asupra dezvoltării copilului. Promovarea metodelor de disciplină pozitivă nonviolentă ușurează sarcina părinților și reduce stresul în cadrul familiei. Cu toate acestea, pedeapsa fizică în familie rămâne o practică legală și larg răspândită în multe state ale lumii. Din toate cercetările internaționale referitoare la pedepsirea fizică, nici măcar un singur studiu nu a relevat faptul că aceasta ar produce efecte pozitive, dar sute de studii prezintă efectele negative. Câteva dintre efectele ale căror existență a fost demonstrată în relațiile cu violență asupra copilului ar fi:

- Amplificarea. Pedepsele blânde din copilărie tind să evolueze cu cât copiii cresc. O singură palmă la început se transformă în mai multe palme și apoi în bătaie în toată regula, ceea ce afectează copilul din ce în ce mai tare.

- Încurajarea violenței. Chiar și o palmă ne semnificativă poartă mesajul că violența este răspunsul la conflicte sau la un comportament necorespunzător.

- Vătămările psihologice. Agresivitatea față de copii poate fi dăunătoare din punct de vedere emoțional. Violența asupra copilului poate genera traume care vor afecta dezvoltarea ulterioară a acestuia; poate genera comportamente nesănătoase, deviate, alegerea unui mod de viață în concordanță cu tratamentul primit în familie.

Familia este cea care trebuie să răspundă în primul rând nevoilor de securitate ale copilului, care se percepe pe sine ca fiind neajutorat într-o lume a „celor mari”. Familia este mediul în care copilul ar trebui să se simtă securizat, protejat, apărat, nu bruscat și agresat. Un mediu familial sănătos din care trebuie să lipsească violența, asupra copilului sau altor membri ai familiei, este o condiție esențială pentru dezvoltarea echilibrată a copilului.

Violența la tineri. Știm cu toții că violența constituie o problemă majoră cu care ne confruntăm în societatea de astăzi. Tinerii pot fi victimele actelor de violență, dar pot în același timp să provoace asemenea situații. Pentru a putea preveni astfel de fenomene este necesar să le înțelegem.

Cum explicăm manifestările violente?

Cu siguranță nu putem găsi o singură cauză determinantă. Este un fenomen complex, determinat de cauze multiple:

- Nevoia de exprimare a trăirilor negative. Mulți se comportă violent pentru a descătușa frustrări și tensiuni interioare;*

- Nevoia de control, intenția de a influența persoanele din jur;*

- Existența unor modele comportamentale violente în cadrul mediului familial, comunitar, informațional;*

- Presiunea din partea grupului;*

- Nevoia de stimă;*

- Nevoia de atenție sau respect din partea altor persoane;*

- Existența unor abuzuri fizice și/sau psihice în familie în anumite perioade de vârstă. Din punct de vedere psihologic, reacțiile agresive sunt modalități instinctive de exprimare a furiei și de apărare în fața unui atac.*

Societatea repudiază astfel de manifestări. Prin urmare, oamenii și-au dezvoltat modalități de a face față acestor emoții. Pentru furie s-au conturat trei modalități:

- Exprimarea emoției într-o manieră asertivă – un mod sănătos de manifestare, astfel încât să-ți faci cunoscute nevoile fără să-i rănești pe alții;

- Suprimarea furiei–emoția sa poate inhiba prin concentrarea pe alte aspecte pozitive;

- Calmarea–modalitate de control pe de o parte asupra comportamentului extern, pe de altă parte asupra răspunsurilor interne. Oamenii sunt diferiți, au manifestări diferite. Aceste diferențe au cauze genetice, fiziologice (unii sunt mai iritabili încă din copilărie) sau socio-culturale. Aproape toți suntem învățați să ne exprimăm tristețea, frica, dar nimeni nu ne învață să ne exprimăm furia, să ne exprimăm această trăire și să ne-o canalizăm constructiv. Dați copilului posibilitatea să se exprime prin cuvânt, desen, modelaj sau joc etc. Este necesar ca profesorii și părinții să monitorizeze comportamentul copiilor pentru a semnaliza apariția unor manifestări cu potențial violent. Există câteva repere enunțate de Dwyer, Osher & Wagner (1998) pentru evidențierea unui potențial violent:

- Desene sau compuneri cu conținut violent;

- Amenințări adresate celor din jur, directe („După amiază te voi bate”) sau indirecte; („Să vezi ce vei păți”).

Amenințările pot fi clasificate după: gradul de pericol a agresiunii proiectate, măsura în care există un plan detaliat, posibilitatea de a îndeplini amenințarea;

- Antecedente de manifestări agresive și comportament violent;*

- Incidente de torturare a animalelor;*

- Izolarea de grupul de covârșnici sau de familie;*

- Hipersensibilitatea la critică;*

- Accesul la arme;*

- Abuzul de substanțe (alcool, droguri);*

- Sursele de stres din familie;*

- Interesul școlar scăzut.*

Acești indicatori pot constitui repere pentru părinți și educatori. Comportamentul violent este ca un simptom. Se poate încerca înlăturarea lui prin metode banale „Nu e frumos...” sau prin metode complexe comportamentale. Uneori este zadarnic, comportamentul putând să se agraveze sau în locul unui simptom să apară un altul. Înțelegerea cauzelor unui comportament violent înseamnă un pas înainte în soluționarea situației. Acest lucru presupune efort și multă răbdare din partea adulților implicați.

Perioada prescolară reprezintă, în cele mai multe cazuri, prima oportunitate a copiilor de a interacționa cu alți copii. Între 3 și 5 ani, micuții învață cum să relateze cu cei de vârsta lor, să coopereze, să împartă, să îi ajute, dar și să îi înțeleagă pe ceilalți. Desigur, unii copii sunt de felul lor mai impulsivi, încearcă să

se impună în felul lor atunci când nu obțin ce vor, dar asta nu se încadrează întotdeauna la categoria "bullying". Diferența dintre un conflict între doi copii și acest tip de agresivitate este dată de intenție. De exemplu, dacă doi copii se luptă pentru o jucărie, acesta este doar un conflict, în schimb, dacă unul dintre ei îi ia, în mod repetat, jucăriile celuilalt și se bucură când îl vede plângând, atunci este vorba despre comportamentul nedorit. Includem aici, printre altele, *actiuni repetate* precum amenințarea unui copil, excluderea lui dintr-un grup, și, după o anumită vârstă, răspândirea de zvonuri pe seama lui, umilirea în public, dar și folosirea unei porecle sau chiar comentariile de natură sexuală și gesturile obscene. Tot aici se încadrează și un anumit gen de agresivitate fizică indirectă, cum ar fi distrugerea repetată a obiectelor personale. Violența verbală poate apărea atât la școală, cât și în timpul liber, la joacă sau în mijloacele de transport în comun, precum și pe Internet. Psihologii spun că până la vârsta de 3 ani un copil nu are abilitățile necesare pentru a empatiza cu ceilalți, așa că el poate fi agresiv cu cel cu care se joacă fără să înțeleagă ce simte cel cu care se poartă urât. După vârsta de 3 ani lucrurile se schimbă - cei mici pot dezvolta comportamente agresive premeditate și cu scopuri bine definite.

Forme de manifestare

Îi ia jacheta sau pixul și refuză să i le dea înapoi, doar ca să se amuze.

Îl determină să facă ceva împotriva voinței lui.

Nu îl lasă să participe la jocul în grup.

Îl ironizează din cauza înalțimii, greutateii, nivelului de inteligență, culorii pielii sau din cauza altor caracteristici personale.

Pune și alți copii să facă la fel.

Este copilul agresat verbal? Cateva semne

Îi place să meargă la gradiniță și totuși nu vrea să se ducă.

Se plange că îl doare burta sau capul chiar înainte de a fi lăsat pe terenul de joacă sau la gradiniță.

Nu mai vrea să se joace cu un anumit copil cu care altădată era prieten. Se plânge în mod repetat că un anumit copil îl sâcâie sau e rău cu el. Devine brusc retras, depresiv sau temător.

Spune despre el însuși că este prost sau urât și repetă "nimeni nu mă place".

Cum ajunge un preșcolar să fie violent verbal

Uneori un copil ajunge să fie violent verbal pentru că imită comportamentul părinților, fraților mai mari, prietenilor mai mari sau al educatorilor. Alteori își dă seama că în acest mod atrage atenția asupra lui. "Este vorba despre scopul comportamentului pe care îl are un copil. Un copil care ajunge să fie agresiv poate să aibă ca scop **atenția** - vrea atenție din partea celorlalți, simte că nu e remarcat, că nu contează, că nu are un rol, și pentru că e descurajat și nu știe să obțină atenția

în mod pozitiv, încearcă să o obțină într-un mod negativ și, atunci, fiind agresor, iese în evidență.

Un alt scop ar putea să fie **puterea**. E un copil care se simte într-o poziție de inferioritate, simte că are astfel de relații acasă în care părinții sunt autoritari, nu îi cer părerea, iau decizii întotdeauna pentru el, și atunci își dorește și el să aibă putere și fiind agresiv cu alți copii se simte puternic.

Un alt scop ar putea să fie **distracția**. A descoperit că dacă face lucrul acesta se distrează, are audiență și asta îi place. Cel mai îngrijorător caz este cel în care copilul se bucură atunci când insultă, umilește, face de rușine un alt copil, caz care trebuie tratat cu deosebită atenție.

Care copii sunt mai vulnerabili?

"Sunt copiii care, în general, au fost **protejați** de către părinți, în special de relații sociale. Sunt copiii care au mers prea puțin sau deloc la grădiniță, sau în alte medii în care să socializeze, au fost prea puțin lăsați să se joace cu copiii în fața blocului. Sunt copiii care au fost protejați și nu au antrenament de a relaționa cu ceilalți, și atunci nu se simt bine între copii și de cele mai multe ori se retrag, devenind vizibili pentru agresori.

În același timp, copilul victimă poate să fie și copilul care are **parinți foarte puternici**. Chiar dacă nu își exersează puterea într-un sens negativ, el îi poate percepe ca fiind foarte autoritari. Sunt părinții care îi spun ce să facă, sunt intoleranți cu el, îi spun să respecte la secunda cerințele lor. Și atunci el se consideră neputincios, devine timid, retras, și la fel poate să fie ușor dominat de alți copii", ne-a declarat Anda Pacurar.

Ce trebuie să facă părinții și educatorii

La aceasta grupă de vârstă, părinții, cadrele didactice și ceilalți adulți din preajma copiilor trebuie să îi ajute pe micuți să își dezvolte aptitudinile de a se înțelege cu ceilalți după **reguli clare**. Trebuie să li se explice pe înțelesul lor care sunt consecințele unor fapte. Copiii trebuie încurajați și obișnuiți să își ceară **iertare** atunci când greșesc, chiar și neintenționat. De multe ori este benefic să li se solicite copiilor nu doar să își ceară scuze, ci și să repare, dacă este posibil, ce au stricat, cum ar fi, de exemplu, un castel din cuburi. În plus, eforturile lor de a-și schimba comportamentul în bine trebuie laudate și apreciate corespunzător. Pe de altă parte, copiii trebuie încurajați să le mărturisească adulților dacă cineva îi amenință în vreun fel sau îi face să se simtă neplăcut, dar și dacă sunt martori la astfel de lucruri. "În cazul copiilor violenți, trebuie să înțelegem care sunt scopurile urmărite de ei și să îi ajutăm să și le îndeplinească în mod util. Dacă vor atenție, să o primească și acasă, și în cadrul unor activități. Dacă urmăresc să aibă putere sau să se distreze, pot fi îndrumați către un sport sau către activități în care să se simtă puternici. De foarte multe ori, un copil agresiv este un copil foarte activ, care are

foarte multă energie, oarecum impulsiv, și atunci un sport îl poate ajuta pentru că își poate consuma într-un mod pozitiv energia. Trebuie văzut și altfel: agresorul poate a fost, la rândul lui, și victim, și atunci poate are nevoie de încurajări, de o intervenție. Pe copilul-victimă îl pot ajuta în primul rând părinții. Să stea de vorbă cu el, să se obișnuiască să comunice, să îi povestească despre problemele pe care le-au avut și ei, să îi ceară părerea și abia după ce îl ascultă să îi ofere părerea lor. În felul acesta îi dau foarte multă încredere pentru că vede și el că are un cuvânt de spus.

De foarte multe ori e foarte important ca **victimă să aibă o "voce"**, să poată să spună 'Nu!', să poată să spună 'Stop!'. Și mai apoi să fie mult mai obișnuit cu relațiile sociale. Să meargă în diverse grupuri, nu neapărat la școală, să aibă alte activități de grup, în care să simtă că poate relaționa", a mai spus psihoterapeutul. Întrebata dacă este bine ca părintele să încerce să rezolve singur problema, ducându-se la părinții agresorului sau la educatoare, Anda Pacurar a răspuns: "Aceasta e **cea mai proastă soluție** și, din păcate, de cele mai multe ori, părintele asta face: când aude de o problemă devine el cel care vrea să o rezolve". "Asta nu face decât să îi scadă și mai mult puterile copilului-victimă, el e pus într-o poziție de inferioritate și, mai mult, se simte umilit. Sunt copii care nu spun părinților că au fost agresați de teama că părinții să nu reacționeze și să nu îi umilească astfel", a adăugat aceasta.

Efecte negative de lungă durată

Dacă nu este corectat la timp, comportamentul agresiv manifestat prin violența verbală de preșcolari are efecte pe termen lung. De ce? "Pentru că personalitatea lor este încă în formare. **Un copil își formează personalitatea până pe la 5 ani** și apoi o exersează până spre 9-10 ani, ceea ce înseamnă că experiența primelor clase este foarte importantă pentru reacțiile lor de mai târziu și față de celălalt sex, și față de colegi, și față de semenii. Mai mult decât atât, aceste provocări, și școala este una dintre ele, au o influență asupra copilului. La început el își formează personalitatea în familie, dar influențe mari asupra lui are și mediul în care crește, societatea.

Sugestii generale pentru părinți

- Construiți o relație bazată pe încredere și afecțiune cu copilul. Dacă ne implicăm în viața copilului, îl încurajăm, îl protejăm scade incidența problemelor legate de agresivitate.

- Asigurați-vă că tânărul este cât mai mult timp supravegheat. Ca părinți, este bine să cunoaștem anturajul copiilor și să încurajăm permanent implicarea lui în diferite activități extrașcolare.

- Oferiți modele de comportament. Copiii învață mai mult prin imitarea de modele. Unii dintre noi încurajăm comportamente agresive fără să ne dăm seama.

Este important să lăudăm copilul atunci când rezolvă problemele constructiv, fără violență.

- Stabiliți reguli clare și urmăriți respectarea lor.

- Așteptările noastre față de copil este util să le explicăm clar. De asemenea, copilul trebuie implicat în formularea regulilor, cunoscând, în același timp, consecințele nerespectării unora dintre ele.

- Monitorizați aspectele de violență cu care intră în contact copilul prin media. În acest caz se impune o atenție sporită și respectarea unor reguli de bază:

- Limitarea timpului petrecut de copil la TV (o oră, maximum două ore);

- Cunoașterea conținutului programelor urmărite de copii;

- Discutarea scenelor de violență vizionate de către copii;

- Discutarea consecințelor grave pe care le are comportamentul violent în realitate;

- Analizarea modalităților de rezolvare a problemelor fără folosirea violenței.

Bibliografie la temă

1. Cuznețov, L., Etica educației familiale, Ed. CEP ASEM, Chișinău, 2002.
2. Dewey, J., Trei scrieri despre educație, E.D.P., București, 1977, - 415 p.
3. Dolean, I, Meseria de părinte, Ed., Aramis, București 2002, - 198 p.
4. Dumitru, E., ș. a. Elev la șase ani, Ed. Științifică, București, 1972, - 213 p.
5. Eliade, S., ABC – ul consilierii elevului, Ed., Hiperborea, Turda, 2000, - 256 p.
6. Evtoni, R., Fundamentul cultural al personalității, Ed. Științifică, București, 1968, - 279 p.
7. Gagne, R., Condițiile învățării, E.D.P., București, 1975, - 315 p.
8. Gilbert, P. ,Copiii hiperactivi cu deficit de atenție, Ed., Polimark, București, 2000, - 402 p.
9. Gilly, M., Elev bun, elev slab, E.D.P., București, 1976, - 280 p.

Sarcini individuale

Elaborarea eseului nestructurat -Practici pozitive de educație parentală nonviolentă

Elaborarea listei cu caracteristicile copilului supus violenței sau bulling-ului

Elaborarea Codului părintelui modern în vederea educației nonviolente